

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

Quæstio III. De Subiecto siue objecto S. Theologiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

illum, inquit, qui certior, ac magis docere valens, causas reddat, sapientiam in omni scientia esse.

Septima, quod sit scientia speculativa, non practica; scientiarum quoque illam, inquit, quæ gratia sui ipsius, & propter ipsum scire, quam illam, quæ aliorum gratia eligenda sit, magis sapientiam esse.

Octava, quod sit scientia principalior siue superior, non subministrans. Et principalior, inquit, quam ei subministrans, potius sapientiam esse: non enim ut sapienti præcipiatur, sed ut illi præcipiat: nec vtile ab altero, sed ut ab eo minus sapienti suadeatur decet. Ita Aristoteles sapientiam describit; Vbi consulto nullum evidentiam mentionem fecit: quia Sapientia quoad hoc nihil peculiare addit scientiæ in genere; imo ex hac parte fieri potest, ut sapientia superetur ab alijs quibusdam scientijs: sicut reuera demonstrationes Mathematicæ evidentiores sunt, quam aliquæ demonstrationes Metaphysicæ, v. g. de Deo, &c.

Iam verò perspicuum est, omnes eas conditiones Theologiæ verè ac propriè conuenire, multoque verius, quam ipsi Metaphysicæ; quod sigillatim ita ostenditur. Primò enim Theologia & conclusio- num, & principiorum reuelatorum notitiam includit, non solum quia supponit, simulque necessariò coniunctam habet fidem, veluti habitum principiorum; sed etiam quia sua ipsius principia contra negantes probat, ac defendit, non solum deductione ad impossibile, vti Metaphysica, sed sæpe etiam directè, ex vno principio reuelato probans aliud, ut dictum supra q. 2. dub. 1.

Secundò est scientia rerum præstantissimarum, puta ipsius Dei, non solum ut principij & auctoris rerum naturalium, sed etiam supernaturalium; quocirca ea de Deo mysteria cognoscit, ad quæ Metaphysica penetrare minimè potest; vti est mysterium sanctissimæ Trinitatis, Incarnationis, Eucharistiæ, &c.

Tertiò hoc ipso etiam est præstantissima omnium scientiarum; quia est de subiecto præstantissimo, & ex obiecto formali seu medio præstantissimo, utpote supernaturali, diuinæ reuelationis, ut pluribus dicitur quæst. 3. dub. 2.

Quarto est de rebus vniuersalissimis, nimirum de omni Ente, non solum naturali, vti Metaphysica, sed etiam supernaturali, ut patebit quæst. seq.

Quinto est de rebus difficilissimis; quæ omnem planè captum humanæ rationis excedunt; ut sunt illa, quæ diximus, aliaque complura Christianæ fidei mysteria; adeo quidem, ut sit supra omnem ratio-

nem naturalem, non tamen contra: cum tamen obiecta seu conclusiones Metaphysicæ naturale lumen rationis non excedant.

Sexto certitudine omnes planè scientias naturales, adeoque Metaphysicam etiam ipsam, longè superat, ut ex instituto cum S. Thomæ hic q. 1. a. 5. dicitur infra q. 4. dub. 3.

Septimo simpliciter est scientia speculativa, non practica, ut docet S. Thomæ hic q. 1. art. 4 & inferius cit. q. 4. declarabitur.

Octauo est scientiarum suprema, quæ nulli ministrat, omnibus imperat, omnes diiudicat; omnibusque naturalibus scientijs, etiam ipsa Metaphysica vtitur veluti ancillis: iuxta illud Apostoli 1. Cor. 2. v. 15. *Spiritalis iudicat omnia; & ipse à nemine iudicatur.* Et ratio est: quia ex altiori lumine, diuinæ scilicet reuelationis, procedit; cui subijci & seruire necesse est omne lumen & rationem naturalem; iuxta Apostolum 2. Cor. 10. v. 4. *Arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo, ad destructionem munitiorum, consilia destruentes, & omnem altitudinem extolentem se aduersus scientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, &c.* Ex quibus abundè patet quod in assertionem diximus, si formalis ratio sapientiæ spectetur, ex qua scientia quæpiam iuxta Aristotelem sapientiæ nomen meretur, Theologiam nostram, etiam ex mente & doctrina Aristotelis, verè ac propriè sapientiam esse.

Atque ex his omnibus, quæ hactenus de Theologiæ genere disseruimus, colligitur, Theologiam ex suo genere esse habitum ac virtutem intellectualem argumentatiuam; Aristoteli tamen planè incognitam, nec vllam ex commemoratis ab eo 6. Ethic cap. 4. nisi quod ratio formalis & abstracta sapientiæ, ab eo in varijs locis descripta, quam ille soli Metaphysicæ conuenire existimabat, propriè, imò verius etiam Theologiæ competit, ut dictum. Quia tamen sapientia hac ratione vel non est propriè genus, sed species quædam præstantissima habituum intellectualium; vel si in tota sua latitudine sumatur, etiam habitibus genere diuersis conuenit, ut dictum, idcirco fatendum est, genus proximum Theologiæ innominatum esse, quod tamen ex dictis facile circumscribi potest, dicendo, esse habitum discursiuum ex principijs reuelatis, quæ talibus: hæc enim ratio generica communis est nostræ Theologiæ, cum eam quam euidentem habent Christus & beati, Atque hæc de Theologiæ genere relatis.

QVÆSTIO III.

De subiecto siue obiecto Theologiæ.

S. Thom. 1. p. q. 1. a. 3. 7. & 8.

Absoluitur hæc quæstio tribus dubijs. I. Quodnam sit obiectum Theologiæ totale & formale Quod, siue attributionis? II. Quodnam sit eius obiectum Quo; seu ratio formalis obiectiua Qua, seu propter quam? III. Verum præter rationem formalem obiectiuam Quam, siue propter quam, assignanda sit alia Theologiæ ratio formalis sub qua, & quam illa sit?

DVBIVM I.

*Quodnam sit obiectum Theologia
totius formale Quod, siue
attributionis.*

S. Thom. 1. p. q. 1. a. 7.

Explicato Theologiæ genere, sequitur ut eius differentiam inquiramus; quæ, uti in cæteris habitibus operatiuis, ex obiecto desumitur. Id verò quia in omni scientia necessariò duplex constituitur, nimirum ut Quod, & ut Quo; seu obiectum ut res, & ratio formalis obiectiua Qua, seu per quam, aut propter quam; cui præterea nonnulli addunt rationem formalem sub qua; i- deo sublequentibus tribus dubijs sigillatim de singulis ordine agendum est.

Et quod ad obiectum Quod attinet; Notandū primò, obiectum Quod potentia seu habitus alicuius cognoscitiui generatim dici illud, quod per potentiam seu habitum cognoscitur; eiusq; cognitionem terminat. Hoc, respectu humanæ intellectiōnis, saltem eius, quæ in secunda vel tertia operatione intellectus consistit, duplex est; complexum scilicet, & incomplexum, iuxta communem apud Durandum in 3. dist. 24. q. 1. num. 16. & Caietanum in 22. q. 1. a. 2. Illud est ipsa conclusio, seu connexum ex subiecto & prædicato, quod principaliter scitur & cognoscitur, hoc verò est subiectum ipsius conclusionis scitæ, siue ipsa res, de qua est scientia. Quod propterea etiam in scientijs, ut & in fide, vocari solet subiectum, seu absolutè, seu cum addito, prædicationis, siue attributionis, ad distinctionem subiecti inhærentis.

Imò non desunt, qui contendant, hoc propriè non obiectum, sed solummodo subiectum dici: è quibus Durandum q. 5. prologi num. 6. vbi ait: *Illud est subiectum, de quo est scientia, & de quo est aliquid demonstratum in conclusione scita, &c. Propter quod magis propriè est subiectum, quam obiectum: non quidem subiectum in quo, sed de quo. Obiectum enim propriè sumptum est illud, quod primò & principaliter cognoscitur.* Eundem sequitur Vasquez hic disp. 10. cap. 1. vbi ait: *optimè notasse Durandum, hoc interesse inter obiectum & subiectum alicuius habitus, quod obiectum, si propriè loquamur, est id, quod primò & principaliter scitur talis est tota conclusio; illa enim tota cognoscitur.* Et infra pro eadem sententia citat Nominales.

Sed hoc discrimen non est constanter receptū à Scholasticis, nec antiquis, nec recentioribus. Si quid è S. Thomas licet in prologo sent. a. 4. eius distinctionis videatur aliquam rationem habuisse, quin etià hæc q. a. 7. constanter subiecti vocula utatur; tamen superius a. 3. ad 2. materias nò tantum potentiarum, sed etiam habituum vocat obiectū. Et in 2. 2. q. 1. a. 1. Deum vocat obiectum fidei; & ibidem a. 2. dicit obiectū fidei etià esse aliquid incomplexum; scilicet ipsam, inquit, de qua fides habetur. Eodem modo Scotus q. 3. prologi indiscriminatim idem appellat subiectum & obiectum, ut

fatetur etiam Vasquez citat. disp. 10. cap. 1. n. 2.

Item Capreolus q. 4. prolog. art. 1. licet antea eius discriminis mentionem fecerit, idq; etià ipse approbasse visus sit, asserens, subiectum scientiæ propriè loquendo distingui ab obiecto, mox tamè post conclus. 2. addit: *quandoq; unum poni pro alio: quia etiam subiectum, inquit, est obiectum scientiæ ultimatum.* Et inferius ponit hanc quintam conclusionem: *Deus est subiectum Theologiæ, & formale obiectum, sicut quod cognoscitur per habitum Theologicum primò & per se.* Et addit: *Istam intendit S. Thomas 1. parte vbi dixi statim, nimirum q. 1. a. 7.* Vbi vides, non solum ita loqui Capreolum, sed in eadem etiam sententiam referre S. Thomam. Sed & Durandum ipse etiam subiectum, de quo aliquid scitur vel creditur, quandoque obiectum vocat, ut initio huius dubij notauimus. Eodem modo loquitur Caietanus vna cum Durando citatus; item Ioannes de Bassolis q. 3. prol. a. 1.

Eodem modo Gregorius de Valentia hic q. 1. p. 3. §. 5. *soler, inquit, subiectum scientiæ vocari etiam obiectum formale Quod.* Item Suarez Metaph. d. 1. sect. 1. vbi de subiecto agit, constanter obiecti voce utitur. Hosigitur nos etiam sequuti, promiscuè in præsentis subiecti & obiecti voce utemur; cum præsertim ipsa etiam ratio huic loquendi modo faueat. Verè enim res illa intellectui obijcitur, quæ cognoscitur, quæque adeo cognitionem terminat, seu de qua est cognitio; nec in ea loquendi maior, quam in opposita (vbi subiectum quandoque nescias, prædicationis ne inhærentis dixeris) sed potius minor est æquiuocationis & ambiguitatis occasio. Quod si necesse fuerit, ad æquiuocationem tollendam, addeamus voculam Complexum, vel incomplexum, aut simile quippiam.

Notandum secundò, Obiectum Quod incomplexum scientiæ seu habitus cognoscitiui, rursus multiplex esse. Primò enim aliud est materiale, duntaxat; aliud formale Quod. Materiale est res ipsa, quæ à scientia consideratur, absolutè & in se spectata. Formale Quod, includit simul rationè formalem Quæ; adeoque est res eadem sub certa quadam formalitate; quæ est ratio, ob quam res illa in ea scientia consideratur; quæque adeo vel maximè ac per se in scientia attenditur, ac ex parte subiecti præsupponitur. Qua ratione Obiectum formale Quod Physiçæ dicitur esse corpus naturale, qua tale; quia ratio naturæ in illo maximè attenditur. Ita etiam Metaphysiçæ obiectum formale Quod est Ens ut Ens; quia communissima ratio Entis, eiusq; passiões & prædicata ut sic, per se in Metaphysica spectantur. Et hoc ipsum obiectum in scientijs naturalibus etiam simul solet esse fons & subiectum passionū, quæ in ijs demonstrantur. Id verò obiectum nò solū assignari potest respectu totalis scientiæ; sed etià respectu partialis; ut v.g. in Physiçæ respectu diuersorum partium corpus naturale simplex, aut mixtum, aut animatum, quæ tale, &c.

Vnde rursus vtrumque tam materiale, quam formale obiectum Quod, aliud est totale & adæquatum scientiæ; aliud partiale & inadæquatum. Illud rotius scientiæ seu habitus; hoc par-

tialis tantum alicuius notitiæ obiectum est.

Tertio obiectum Quod aliud est attributionis, aliud communitatis, ut vocant. Hoc in recto de omnibus quæ in scientia tractantur prædicari necesse est; etsi fortassis non in omnibus scientiis necessario sit assignandum, ut rectè Vasquez hic disp. 9. cap. 3. & disp. 10. num. 14. illud non item; sed satis est, ut omnia, quæ in scientia tractantur, ad illud cognoscendum aliquo modo referantur; siue ut principia, siue ut passiones, & accidentia, aut alio quouis modo cum eo affinitatem quandam & coniunctionem habentia.

His positis, in proposito non est quaestio de obiecto Theologiæ complexo; id enim constat esse omnes illas veritates, quibus per Theologiæ habitum assentimur; siue sint de Deo, siue creaturis, eorumque affectionibus, &c. Nec est quaestio de incomplexo eius obiecto materiali: id enim generatim constat esse omnia & singula, de quibus elicitur assensus Theologicus; seu quod idem est, omnia & singula subiecta noticiarum siue conclusionum Theologicarum.

Nec est magna admodum difficultas de Theologiæ subiecto, siue obiecto, uti vocat, communitatis. Hoc enim non potest esse aliud, quam Ens in latissima significatione, prout ad Deum aliquam habet attributionem siue habitudinem. Cum n. Theologia, uti & fides, sit de omni genere Entis, etiã latissime accepti, prout videlicet comprehendit non solum Deum & creaturas, sed etiam negationes & priuationes, quales cernuntur in peccatis, poenis, aliisque malis etiam naturalibus, idcirco fieri non potest, ut aliqua contrarior ratio Entis pro obiecto communitatis assignetur.

Nec in re dissentiant illi, qui pro subiecto communitatis totius Theologiæ assignant, *Ens diuinum*. Quo modo loquitur Capreolus q. 4. prologi a. 1. & sequuntur nonnulli recentiores; & significat etiam ipsemet S. Thomas in 1. sent. prolog. q. vn. art. 4. ubi ait, *Subiectum Theologiæ esse Ens diuinum, cognoscibile per inspirationem*. Tametsi ut verum fatear ipse hic modus loquendi mihi non proberetur. Horret enim animus dicere, peccata, quæ vel maximè etiam in Theologia considerantur, esse Entia diuina; quod perinde est, ac si quis diceret, morbos, quos medicina curat, & considerat, esse sanos; eo quod Medicina consideret omnia in ordine ad sanitatem, ut ibidem etiam docet S. Thomas. Non ergo equidem peccatum Ens diuinum; sed potius, quamuis inuita Grammatica, indiuinum, & à Deo vel maximè alienum dixerò. Sed ubi de re constat, de verbis non magnopere contendendum est.

4. *Quaestio igitur & dubitatio solummodo in praesenti est, de totius Theologiæ obiecto formali Quod, siue attributionis: de qua re variae referuntur Doctorum præcipue antiquiorum sententiæ; quas etiam nos breuiter recensebimus. Prima igitur sententia est Magistri sententiarum lib. 1. initio dist. 1. qui docet, Theologiæ subiectum esse res & signa: cuius tamen procul dubio mens non fuit, obiectum formale Quod Theologiæ assignare; sed materiale tantum; idque non tam attributionis, quam com-*

munitatis, ut dictum, iuxta S. Augustinum, quem ibidem citauit lib. 1. de doctr. Christiana cap. 2.

Secunda sententia est Hugonis Victorini, in prologo summæ cap. 2. ubi docet, Theologiæ obiectum esse opera reparationis humanæ, siue mysterium Redemptionis nostræ; quam sententiam refert etiam tacito authoris nomine S. Thomas hic q. 1. art. 7.

Tertia est Linconiensis, & Cassiodori apud Scotum q. 3. prol. assentientium, subiectum huius sacre doctrine esse totum corpus Christi mysticum vna cum suo capite; hoc est, Christum & Ecclesiam: quam ibidem refert S. Thomas loc. cit.

Quarta est Alensis 1. q. 1. memb. 3. qui docet, materiã sacre scripturæ (quo nomine etiã Theologiam intelligit) assignari posse vel secundum essentiam; & hanc esse Deum: vel secundum operationem; & hanc esse opus restaurationis: vel secundum virtutem; & hanc esse Christum. Unde infert, totam materiã Theologiæ esse substantiam diuinã, cognoscendam per Christum in opere reparationis.

Quinta est Durandi q. 2. prologi num. 9. 13. & 2. ubi cum triplicem distinxisset Theologiam, ut dictum supra quaest. 2. dub. 2. subiectum eius primo & tertio modo acceptæ, videlicet pro habitu fidei, & conclusionum ex ea deducarum, dicit esse actum meritorium; secundo verò modo acceptæ, pro habitu explicante & defendente mysteria fidei, esse Deum sub ratione Saluatoris.

Sexta est distinguendum triplex obiectum, siue subiectum Theologiæ; videlicet radicale, seu perfectione primum; integrale siue continentia; denique vniuersale seu commune: è quibus primū dicunt esse Deum; secundum, Christum secundum utramque naturam, imò cum omnibus membris mysticis; tertium res & signa. Ita Bonauentura q. 1. prolog. Ockam q. 3. Gabriel q. 1. a. 2. & fauet Albertus 1. part. sum. tract. 1. q. 3. memb. 1. & in 1. d. 1. a. 2.

Septima sententia docet, primum subiectum Theologiæ esse Deum, sub ratione glorificatoris. Ita Ariminenis q. 4. prolog. art. 2. & Marsil. q. 2. a. 5. quibus consentit Albertus in 1. d. 1. a. 2. quatenus asserit, obiectum speciale esse Deum, ut est Alpha & Omega, principium & finis: quod etiam ferè docet Ægidius 1. part. prol. q. 3.

Octaua sententia est Ioannis de Bassolis, in prol. q. 3. art. 2. Deum sub ratione *Deitatis* esse quidem subiectum Theologiæ, versantis circa veritates absolute necessarias; sed non etiam eius, quæ est de contingentibus, puta Iustificatione, Incarnatione &c. sed sub aliã quadã ratione, nimirum *volentis*.

5. *Assertio I. Obiectum siue subiectum attributionis, & adæquatum totius Theologiæ est Deus. Ita S. Thomas hic q. 1. a. 7. & communis Doctorum, quos pro asser. seq. citabimus. Probatur his rationibus. Prima. Quia illud est subiectum attributionis, & adæquatū totius scientiæ, ad quod cætera omnia, quæ in eadem scientia cognoscuntur referuntur, vel ut partes subiecti, aut constituentes, adeoq; ut principia; vel ut proprietates; vel ut effectus, seu operationes; aut simili quadam habitudine:*

sed omnia

sed omnia quæ cognoscuntur in Theologia habet se ad Deum, vel instar partium quasi subiectiuarum; vt sunt tres personæ diuinæ; quæ etsi propriè utiq; non sint partes subiectiuæ, tamen instar earum quodammodo se habent: vel instar proprietatum, vt sunt attributa Dei; vel tanquam effectus & operationes, vt sunt opera tam naturæ, quam gratiæ; adeoq; etiã ipsa opera Redëptionis & glorificationis; vel vt media, seu his opposita; vt sunt operationes humanæ, virtutes & vitia, leges, &c.

Atque hæc etiã est ratio S. Thomæ hic cum ait: *scienim se habet subiectum ad scientiam; sicut obiectum ad potentiam vel habitum. Propriè autem illud assignatur obiectum alicuius potentia vel habitus, sub cuius ratione omnia referuntur ad visum, in quantum sunt colorata; vnde coloratum est proprium obiectum visus: Omnia autem pertrahuntur in sacra doctrina sub ratione DEI, vel quia sum ipse DEVS, vel quia habent ordinem ad Deum, vt ad principium & finem: Vnde sequitur quod Deus verè sit subiectum huius scientiæ* Ita S. Thomas.

Atque sic suo quodam modo verificatur etiã illa conditio ad subiectum adæquatam requisita à Scoto q. 3. prol. vt nimirum virtute contineat omnes veritates scientiæ, vt rectè declarant Gregorius de Valentia, & Vasquez infra. Quanquam hæc conditio propriè tantum locum habet in scientijs naturalibus, quarum principia petuntur ex natura subiecti; nec eo sensu adeo rigido necessaria est, quem Scotus intendit, vt pluribus Caietanus hic q. 1. art. 7.

Secunda & similis ratio est ista. Subiectum attributionis cuiusque scientiæ est illud, quod cum sit quiddam incomplexum, præcipuè ac propter se, & ppter quod cætera omnia in eadè scientia tractantur: sed hoc respectu Theologiæ est Deus: Ergo &c. Maior patet ex dictis, & traditur ex comuni apud Durandū q. 5. prologi, Capreolum q. 4. Vasquez hic disp. 10. n. 2. nisi quod hi ptereare grunt, vt de subiecto aliquid denominatiuè prædicetur. Sed quæ conditio nõ tã videtur præquisita ad subiectum scientiæ, quã consequens. Deinde nõ est communis scientiæ generatim accepte, sed eius tantum, quæ ex natura subiecti demonstrat passiones, vel e contra; quod nõ fit in Theologia, in qua etiã si de Deo nihil denominatiuè prædicari posset, adhuc tamè Deus esset subiectum Theologiæ: quanquã etiã hic utiq; nõ deficit hæc conditio; cū etiã de Deo multa denominatiuè, aut quasi denominatiuè prædicentur, vt esse creatorè, Redëptorè, &c. Minor propositio pbatur, tū ex ipso nomine Theologiæ, significatè sermonè aut rationè de Deo; tū quia per se notū videtur, rerū creatarū cognitionem in Theologia esse propter cognitionè Dei, veluti præfatio, & nõ hæc ppter illã: tametsi vtraq; ex parte cognoscētis referatur ad aliquod opus, puta charitatem Dei; quæ est finis Cuius totius cognitionis huius vitæ.

Tertiò. Idè est subiectum totale attributionis scientiæ alicuius, quod est subiectum totale habitus principiorū eiusdè: cū subiectum cõclusionis idè sit cū subiecto præmissæ siue principij; salte in syllogismo perfectio: atqui subiectum fidei, qui est habitus principiorū Theologiæ, est Deus: Ergo: &c. Eandè

rationem habet etiã S. Thomas hic cit. q. 3. a. 7.

Quartò. Fides, & Theologia, eiusdè subiecti cõtinèt cognitionè obscurã, cuius in cœlis habebim⁹ clarã & euidentè cognitionè p visionè beatificã: Idè n. nunc videmus per speculū in enigmate, quod tunc facie ad facie, iuxta Apostolū 1. Cor. 13. v. 12. sed beatificæ visionis totale & adæquatū obiectum saltem attributionis est Deus, vt patet: Ergo.

Obijcitur primò. Cognitio illa est principalior & magis intenta, quã immediatius attingitur finis Cuius nostræ cognitionis in hac vita: sed finis Cuius totius cognitionis nostræ in hac vita est Charitas, vt dictum in secunda ratione: Ergo cognitio charitatis est principalior & magis intenta.

Respondetur, negando primã propositionem. Ea enim cognitio potior est, & principalior, quæ & obiecti præfatio est, & altiori modo conducit ad eū finem Cuius; quæq; adeo est cognitio ipsius vltimi finis Cui; qualis est cognitio ipsius Dei; quæ velut vniuersalis quædã & transcendens causa dirigit nos ad Deū amandū; ac bene ppter ipsū operadū.

Obijcitur secūdò. Quicquid referatur ad subiectum cognitionis, id referatur ad ipsã subiecti cognitionem: sed cognitio Dei in hac vita referatur ad charitatem; vt dictum: Ergo etiã ad ipsam charitatis cognitionem.

Respondetur rursus negando maiorè. Quia potest quidè cognitio obiecti præfatio esse min⁹ præfatio, quã sit obiectum aliquid inferi⁹ alia cognitione cognitū; sed nõ tamè quã ipsa cognitio, quæ hoc obiectum, vt pote inferius, cognoscitur: sequitur enim præstantia cognitionis, in eodè genere, & cæteris paribus, præstantiã obiecti siue subiecti. Ita verò se res habet in proposito. Cognitio Dei in hac vita est quidè dignitate inferior ac min⁹ præstantans, quã charitas siue dilectio Dei; iuxta Apostolū 1. Cor. v. 13. *Maior autè horum est charitas*: quæ de causa rectè etiã ad charitatè veluti finem cuius in hac vita ab hominè consequendū ordinatur: at nõ tamen dignitate inferior est ipsa cognitione charitatis, sed multo excellentior & perfectior etiã in hac vita. Quo fit, vt cognitio Dei nõ ordinetur tanquã mediū ad cognitionè charitatis, sed è cõtrario cognitio charitatis ad cognitionem Dei, quantumuis hæc ipsa in hac vita ad charitatem, veluti finem referatur.

Assertio II. Obiectum adæquatam & formale Quod totius Theologiæ est Deus, vt Deus; siue sub ratione Deitatis, & non sub aliqua ratione contradietore. Ita S. Thomas hic q. 1. a. 7. Henricus in summa art. 19. q. 1. Richardus q. 6. prolog. Scotus q. 3. Aureolus q. de subiecto art. 4. Capreolus q. 4. a. 1. Maior quæst. 7. & communiter recentiores, Caietanus, Bannes, Zumel hic quæst. 1. art. 7. Canus lib. 12. loc. cap. 2. Molina cit. a. 7. Gregori⁹ de Valentia q. 1. p. 3. Vasquez hic disp. 10. cap. 5. Probaturs iisdè rationib⁹, quibus priorè assertionè probauimus; præsertim prima & secunda. Nã Deus vt De⁹, est què propter se, & propter quem cætera Theologia considerat. Non enim consideramus Deū secundū se, propter eundè, vt habet respectū aliquem ad creaturas; sed hæc potius cognitio referatur ad illam; tum quia magis concreta, adeoq; posterior, tum quia etiã

aliquo modo inferior est illa, ut in simili etiam de fide docetur.

Accedit, quod obiectum formale Quod scientiæ, debet esse ita simplex & incomplexum, ut non includat vllum prædicatum ipsius scientiæ; seu quod in scientia de subiecto probatur: quandoquidem obiectum illud, ut sic, debet esse subiectum prædicationis artificialis cuiuslibet in eadē scientia; quod proinde supponere debent prædicata, quæ in eadem scientia de eo colliguntur: Ergo Deus nec sub ratione glorificatoris, nec sub ratione Redemptoris, aut aliqua alia respiciēte creaturas, est subiectum Theologiæ: cum omnes illæ rationes prædicati locum habeant in Theologia. Quam rationem ex Ockamo & Gabriele rectè etiā prosequitur Vasquez loc. cit. num. 16. & 17.

Obicitur, ex dictis consequens esse, in Theologia tractanda fore infinita; cum de Deo, ut Deus est, infinita cognosci possint. Respondetur negando sequelam: quia ratio formalis obiecti Quæ, nempe Deitas, ut est scibilis per Theologiam, cōtrahitur per rationem formalem sub Qua, quæ est reuelatio fidei, seu fides ipsa, ut dicemus. dub. seq. per quam non omnia, quæ de Deo absolute cognosci possunt, panduntur, ut patet. Alias quantum est per habitum Theologiæ secundum se, & suam essentiam spectatum, nil obstat, quo minus eo cognoscantur omnia, quæcunque de Deo sciri absolute à creatura possunt. Atque vtrumque horum optimè etiam notauit Scotus q. 3. & Capreolus q. 4. prolog. art. 2. & ante vtrumque S. Thomas q. 14. de verit. art. 8. ad 16.

Atq; ex his colligitur, quid de sententijs superi⁹ commemoratis sentiendum sit. Prima enim assignauit quidè vtrumq; adæquatū obiectū Theologiæ; quia oña quæ in Theologia tractantur, vel sunt res, vel signa, rei sacræ nimirū, siue sacramenta; aut certè habent ordinè quendā ad ista; at verò obiectū formale Quod adæquatū non assignauit, ut bene notauit etiam S. Thomas hic q. 1. a. 7.

Secunda nec materiale quidè obiectū adæquatū bene assignauit; quia SS. Trinitatis mysterium nō minus per se & principaliter, quam opus humanæ Reparationis, imò etiam magis principaliter, adeoque independentè planè à Redemptione humani generis, in Theologia tractatur, ut rectè etiam notauit Scotus cit. q. 3.

Tertia itidem non assignauit obiectum adæquatū, ob eandē causam, ut plurib⁹ Scotus loc. cit.

Quarta sine causa multiplicauit obiectū attributionis in Theologia. Nec omnino expressit rationè formale Quæ, secundū quā oña cōsiderantur in Theologia, ut in simili dixit S. Thomas hic cit. a. 7. præsertim quādo posteriora duo nec obiecta quidem sunt adæquata Theologiæ, ut antea dictum.

Quinta malè distinguit vniuersim habitum Theologiæ explicantem & defendentem mysteria fidei, ab habitu conclusionum Theologiæ, ut dicitur quæst. 4. quando de vnitæte Theologiæ agem⁹; proinde malè etiam diuersum vtriusque subiectū adæquatū assignat: denique non rectè etiam fidei, & habitus conclusionum Theologicarū subiectum adæquatū constituit actum meritorium:

quia Deitas ipsa, in se, & ipsa Sanctissima Trinitas nō respiciuntur à fide, siue habitu illo Theologico propter actum meritorium; sed hic potius propter Deum, vel uti finem, ad quem consequendum act⁹ meritorium refertur, ut superius dictum.

Sexta frustra etiam multiplicat triplex obiectum adæquatū, siue attributionis, ommissa ratione formali Quæ; ob quam, & in ordine ad quam, omnia tractantur. Deinde non rectè Christum vnā cum Ecclesia assignat pro obiecto adæquato Theologiæ, ut circa secundam opinionem dictum.

Septima malè rationem Glorificatoris assignat pro ratione formali Quæ subiecti Theologiæ, ut in secunda assertione dictum.

Octaua sine fundamento diuersam rationem, formalem Quæ assignat, respectu veritatum necessariorum, & contingentium; quando etiam hæc, licet quoad sui existentiam & productionem, supponant liberam actionem Dei: tamè ex parte cognitionis quæ omnia faciunt & referuntur ad cognitionem ipsius Dei; tanquam effectus seu operationes liberæ eiusdem; ut quòd Deus creauit cælum & terram; ex his enim ipsis etiam inuisibilia Dei cognoscuntur, iuxta Apostolom Rom. 1. v. 19.

DVBIVM II.

Quodnam sit Theologia obiectum formale Quo; seu ratio formalis obiectiua Quæ, siue propter quam.

S. Thom. 1. p. q. 1. a. 3. & 8.

Non proposuit quidem S. Thomas ex instituto hanc quæstionem; sed suam tamen de eam mentem ac sententiam satis exposuit hic q. 1. a. 3. vbi de vnitæte, Theologiæ agit, partim etiam art. 8. vbi agit de ipsius modo argumentandi.

Pro resolutione autem huius dubitationis, Notandum ex Capreolo q. 4. prologi art. 1. & Caietano hic q. 1. art. 3. & Cano lib. 12. loc. Theolog. cap. 3. ac recepta Philosophorum ac Theologorum doctrina, præter obiectum incomplexū materiale cuiuscunque potentia, seu habitus cognoscitiui, & rationem formalem Quæ, ipsumq; adeo obiectum formale Quod, ex materiali illo ac formali ratione Quæ constitutum; quod etiam vniuersim à Caietano, & quibusdam alijs, vocatur obiectum ut res; assignandam etiam esse certam quandam rationem formalem ex parte obiecti, per quam, seu propter quam obiectum ut res moueat potentiam seu habitum cognoscitiuum; seu quæ sit ratio quædā nō effectiue ut sic, sed obiectiue mouens potentiam seu habitum ad cognitionem materialis obiecti: quæ etiam propterea dici solet ratio formalis obiectiua, vel absolute, vel cum addito, Quæ, seu propter quam, vel per quam; item obiectum quo, seu obiectum ut obiectum. Quale v. g. respectu visus est lumen, per quod color videtur; respectu scientiæ, aut cuius-

libet habitus discursiui, sunt ipsa principia, seu media, ex quibus, seu per quæ cognoscitur conclusio.

Quæ est etiam expressa doctrina S. Thomæ in 2. 2. q. 1. art. 1. ubi ait: *Sciendū, quod cuiuslibet habitus cognoscitiui obiectum duo habet; scilicet id quod materialiter cognoscitur; quod est sicut materiale obiectum; & illud per quod cognoscitur; quod est formalis ratio obiecti. Sicut in scientia Geometrica materialiter scita sunt conclusiones; formalis verò ratio sciendi sunt media demonstrationis, per quæ conclusiones cognoscuntur.* Idem habet q. 2. de virt. art. 13. ad 6. ubi docet, ob rationem diuertam eiusdem obiecti mutari essentiam habitus: *Habitus, inquit, per se respicit rationem formalem obiecti magis, quam ipsum obiectum materialiter. Et ideo si formalis ratio obiecti tollatur, species habitus non manet; sicut formalis ratio scientiæ est medium demonstrationis. Ideo memoriter tenens conclusiones Geometriæ, si non propter media geometrica eis assentiat, non habebit Geometriæ scientiam.*

Eodem modo lib. 3. sent. dist. 24. q. 1. a. 1. quæstione 1. itidem docet; ex hoc obiecto distingui potentias & habitus: *In obiecto, inquit, alicuius potentia contingit tria considerare; scilicet illud quod est formale; & illud quod est materiale; & illud quod est accidentale. Sicut in obiecto visus; quia formale in ipso est lumen, quod facit colorem actu visibilem; materiale verò est color; qui est potentia visibilis; accidentale verò sicut quantitas, & alia, quæ comitantur colore. Et quia unumquodq; agit secundum quod est actu, & per suam formam; obiectum autem est actiuum in virtutibus passiuis; ideo ratio obiecti, ad quam habet proportionem potentia passiuæ, est illud, quod est formale in obiecto: & secundum hoc diuersificantur potentia & habitus, qui ex ratione obiecti speciem recipiunt. Hactenus S. Thomas. Eodem modo loquitur hic q. 1. art. 3.*

Ex quibus rectè etiam colligit Capreolus loc. cit. rationem obiectiuam alicuius habitus dici illud, quod est causa cognoscendi obiectum tanquam mouens intellectum ad cognitionem. Et superius conclus. 3. in eundem sensum dixerat, formalem rationem obiectiuam alicuius habitus scientifici esse illud, quod est causa per se, quod aliquid per illum actum attingatur.

Hoc supposito, in quo omnes videntur conuenire, quatuor sententia de proposita quæstione generatim possunt referri.

Prima sententia est, Theologiæ rationem formalem obiectiuam immediatam (quæ scilicet est ipse assensus principiorum, vt dicitur) intrinsicè esse naturalem; videlicet principia reuelata, vt per humanam solummodo fidem, credita; seu quod idem est, naturalem assensum principiorum reuelatorum. Ita consequenter sentire debet Gabriel Vasquez, dum docet, habitum Theologiæ esse opinatiuum, qui procedat ex principijs reuelatis humana solum fide creditis, vt dictū q. 2. d. 2. Qui propterea etiam disp. 7. cap. 4. dicit: quemadmodum medium demonstrationis in quacunque scientia dicitur ratio formalis sciendi aliqua; sic in Theologia medium & principium, quod assumit ad inferendas conclusiones, est obiectum formale ipsius. Et infra docet, rationem obiecti Theologiæ esse principia, quatenus creduntur esse reuelata; siue assensus ille sit diuinæ, siue hu-

mana fidei, iuxta variam hac de re sententiam: Ipse autem Vasquez, vt loc. cit. vidimus, sentit esse assensum fidei solum humanæ.

Secunda sententia est, rationem formalem obiectiuam esse partim naturalem, partim supernaturalem. Ita apertè Albertinus tom. 1. 3. princip. coroll. 1. num. 20. ubi ait: *Ratio assentiendi conclusioni Theologiæ esse lumina supernaturale, mixtam cum lumine naturali.* Quod ipse vniuersim sentit de omni assensu Theologico, etiamsi procedat ex duabus præmissis reuelatis: quia nihilominus saltem euidencia consequentiæ est naturalis; quam proinde supponit esse rationem assensus, saltem partialem. Idem significat Gregorius de Valentia, hic q. 1. punc. 3. §. 3. ubi ait: *Rationem sub qua Theologiæ non esse quomodocunque reuelationem diuinam inuidentem, sed mouentem intellectum ad assensum Theologicum, si non ante discursu; cum ratio fidei sine discursu moueat.* Et clarius tom. 3. disp. 1. q. 1. p. 2. ad 1. ait, assensum Theologicum non niti sola reuelatione; sed partim quoque lumine naturali, siue quoad alteram præmissam, siue saltem quoad vim consequentiæ: quanquam fateor, hæc etiam iuxta mentem tertii sententiæ non incommode accipi posse.

Ratio autem præcipua huius sententiæ esse videtur: quia id, per quod essentialiter distinguitur fides à Theologia, necessariò pertinet ad rationem formalem obiectiuam; ex hac enim sumitur essentialis inter istos habitus differentia; & non tantum ex diuersa applicatione eiusdem rationis: sed fides & Theologia distinguuntur per hoc, quod hæc sine discursu, illa formaliter per discursum assentiatur suo obiecto: Ego ratio discursus pertinet ad rationem formalem obiectiuam Theologiæ, & non tantum ad applicationem eiusdem: & per consequens ratio formalis obiectiue Theologiæ non est planè supernaturalis, vt est assensus diuinæ fidei; sed ex parte etiam naturalis.

Tertia sententia est, rationem assentiendi Theologiæ verè & propriè dictam esse merè supernaturalem. Quæ tamen sententia rursus variè explicatur. S. Thomas disp. q. 1. ad 2. ait: *De ydem rebus, de quibus Physicæ disciplina tractant, tractat etiam scientia Theologiæ, secundum quod cognoscuntur lumine diuinæ reuelationis.* Vbi cognoscibile lumine diuinæ reuelationis, seu ipsum lumen diuinæ reuelationis, videtur assignare pro ratione formali obiectiua Theologiæ. Idem art. 3. ait: *Quia sacra scriptura considerat aliqua, secundum quod sunt diuinitus reuelata, omnia quæcumq; sunt diuinitus reuelabilia, communicant in una ratione formali obiectiuius scientiæ; & ideo comprehenduntur sub sacra doctrina, sicut sub una scientia.* Et ibidem ad 2. dicit: *Ea quæ in diuersis scientijs physicè tractantur, potest sacra doctrina una existere, considerare sub una ratione, in quantum sunt diuinitus reuelabilia.* Quò utroque loco reuelabile, seu reuelabilitatem, videtur pro ratione formali obiectiua assignare: adeo vt S. Thomas promiscuè aliquando reuelationem diuinam, aliquando reuelabilitatem rationem formalem obiectiuam Theologiæ constituat.

Quod Capreolus q. 4. prol. art. 7. in fin. ita explicat

plicat, distinguendo, ut vidimus, in Theologia, præter rationem formalem obiecti cognitã, quæ est ipsa ratio Deitatis, duplicem aliã rationem formalem obiecti, videlicet rationem cognoscendi, & rationem (ut ipse vocat) *quæ accidit cognito, & denominat illud propter rationem cognoscendi*: quarum prior est dicitur lumen diuinæ reuelationis; alteram ipsam reuelabilitatem. Qui proinde etiam ibidem conclusit. *Ratio, inquit, formalis Theologiæ, sicut quæ aliquid in Theologia cognoscitur, est lumen diuinæ reuelationis; & similiter formalis ratio obiecti Theologiæ, ut obiectum est, est hoc, quod dicitur reuelabile, vel cognoscibile lumine diuinæ reuelationis.*

Caictanus quoque hic q. 1. a. 3. indifferenter dicit, reuelabilitatem diuinam, seu lumen diuinæ reuelationis esse rationem formalem sub qua, ut ipse vocat. Canus lib. 12. loc. Theolog. cap. 3. ait, Theologiæ nostræ eandem rationem esse ac fidei; etsi toto genere differant, quod hæc cum discursu, illa sine discursu ad assensum moueat. Molina hic q. 1. a. 3. ait, rationem sub qua Theologiæ esse scibile per reuelationem, seu ex præmissis reuelatis: cognoscibile verò per reuelationem immediatè, esse obiectum fidei.

Dominicus Bannes q. 1. a. 3. controuers. 1. ait: Diuinam reuelationem (seu reuelabilitatem) esse rationem formalem, sub qua obiectum Theologicum specificat Theologiam. Idem art. 3. ad 7. ait: *In discursu Theologico, in quo utraq; præmissa est de fide, lumen naturale, quo iudicatur bonitas conclusionum, non est ratio formalis assentiendi, sed conditio & quasi applicatio rationis formalis antecedentis ad conclusionem.* Et infra dicit; etiam si altera præmissa sit naturaliter euidens, nihilominus conclusionem esse Theologicam: quia, inquit, *talis præmissa non assumitur à Theologo propter se, sed propter ministerium ad officium Theologi; quod per se est ex rebus fidei conclusiones deducere.* Vnde quod idem Bannes supra ad 5. dixerat; *Theologicis conclusionibus assentimur per duo lumina, quæ ad assensum concurrunt*, non videtur præcisè de ratione formali obiectiua intellexisse; sed in communi de omni eo lumine, quod ad assensum Theologiæ necessarium est.

Eodem modo Franciscus Zumel q. 1. docet, rationem formalem sub qua Theologiæ esse diuinã reuelationem, & lumen supernaturale. Et q. 2. *Eadem est, inquit, ratio formalis nostræ Theologiæ & Catholica fidei, sicut eadem est ratio formalis habitus primorum principiorum, & habitus conclusionum.* Eam verò rationem inferius dicit esse diuinam reuelationem. Vnde art. 7. q. 1. ait: *Dico quinto, quod discursus syllogisticus non est ratio formalis assentiendi conclusioni; sed est quasi applicans rationem formalem, quæ est in præmissis ad ipsam conclusionem, id quod contingit in omnibus alijs scientijs.* In eundem sensum etiam alij Theologi obiectum formale Theologiæ vocant diuinam reuelationem, seu reuelabilitatem; siue ut nonnulli loquuntur, cognoscibile per reuelationem ineuidentem, per discursum applicatam.

Eodem modo ex antiquioribus loquuntur Scotus q. 2. & 3. prologi; & quoad habitum deductiuum conclusionum Theologicarum (quem tamen cum fidei habitu malè confundit) Aureolus q. 1. prolog. a. 2. Omitto eos, qui rationem assen-

tiendi Theologiæ assignarunt lumè quoddam euidens, seu ipsius fidei, seu à fide distinctum de quibus dictum supra q. 2. dub. 3.

Quarta sententia distinguit inter duplicem Theologiæ habitum, iuxta ea quæ tradidimus q. 2. dub. 2. & mox dicemus.

Vbi tamen rursus supponimus, sermonem esse de Theologia, secundum proprium officium spectatam, prout nimirum vel ex duabus præmissis reuelatis, vel ex vna reuelata & altera naturaliter euidente, per euidentem consequentiam colligit conclusionem, eiq; assentitur.

Assertio I. Theologiæ ratio formalis obiectiua non est ratio discursus; siue naturalis euidentiæ consequentiæ. Videtur ex mente auctorum tertie sententiæ; & expressè, ut vidimus, traditur à Banne & Zumel locis cit. Eodemque modo loquitur S. Thomas, locis antea citatis, in quibus nunquam dicit, rationem consequentiæ esse rationem assentiendi, siue in Theologia, siue in alijs scientijs; sed in his, media seu principia demonstrationis; in illa reuelationem seu reuelabilitatem, &c. Probat. Quia sicut se habet agens naturale ad suum effectum, ita etiam principia seu præmissa, siue assensus principiorum ad assensum conclusionis: sicut enim illud, ita etiam ista in suo genere sunt causa sufficiens sui effectus; certè nulla solida ratio diuersitatis assignari potest: Ergo etiam sicut se habet approximatio ad passum, respectu agentis naturalis, ad effectum naturalem, ita etiam recta dispositio & collocatio præmissarum; siue ratio consequentiæ, ad assensum conclusionis: alias enim inter causam naturalem, & præmissas siue principia, non seruaretur proportio: atqui approximatio illa tantum se habet per modum conditionis applicantis passum seu agens naturale: Ergo etiam recta dispositio & collocatio terminorum ac præmissarum tantum se habet per modum conditionis applicatis obiectum formale, seu principia & præmissas. Idem in simili de fide rectè tradunt & explicant Gregorius de Valentia tom. 3. d. 1. q. 1. p. 2. & Albertinus tom. 1. princip. 3. q. 4. & de habitu Theologiæ assentiendi conclusionibus deductis Aureolus q. 1. prolog. a. 2.

Eademque ratio vniuersalis est, & procedit de omni habitu discursiuo; & confirmari potest tum ex eo, quod ab Aristotèle, & Philosophis syllogismus, seu forma syllogistica non vocatur medium, aut ratio sciendi; sed tantum modus aut instrumentum sciendi; quasi videlicet extrinsecè se habens ad scientiam. Quamuis non ægem, scientias humanas proprie dictas necessario hoc instrumento vti; imò etiam per hoc, velut à posteriori rectè distingui scientiam ab intellectu, ut dicemus. Tum quia alias fatendū esset, cognitionem Logicæ esse rationem formalem assentiendi, saltem inadæquatam, omnium scientiarum: atque ipsius adeo etiam scientiæ infusæ, quatenus discursiua est, iuxta dicta q. 2. dub. 3. quod nemo dixerit. Plura huc accommodari possunt etiam ex ijs, quæ dicentur pro assertione 2.

Assertio II. Theologiæ nostræ simpliciter dicta ratio formalis obiectiua, non est principium.

seu præmissa evidens, si quæ forte, ut fieri potest, in discursu propriè Theologico ponitur. Ita Bannes loc. cit. & significat Aureolus cit. q. 1. art. 2. quatenus docet, assensum conclusionis Theologicæ, in discursu, constante ex vna præmissa reuelata, & altera eidente, sequi conditionem & naturam principij reuelati tantum, non eidentis. Idem colligitur ex S. Thoma, & alijs, dum vniuersim pronuntiant, diuinam relationem, aut reuelabilitatem esse rationem formalem obiectiuam Theologiæ. Idem in vtraque assertionem multò magis sentiunt ij, qui docent, vnam & eandem rationem formalem esse fidei & Theologiæ, ut de Cano & Zumel diximus. Probatur his rationibus. Primo; quia alias fatendum esset, habitum Theologicum simpliciter dictum, etiam eiusdem conclusionis; deductæ ex duabus præmissis reuelatis, esse speciem diuersum ab eo, qui eandem conclusionem deducit ex vna præmissa reuelata, & altera eidente: hoc autem est contra certam & communem Doctorem; ut inferius dicetur, q. 5. Ergo, &c. Maior probatur. Quia habitus illi procederent ex diuersis planè rationibus formalibus obiectiuis; prior quidem ex merè supernaturali; quandoquidem utraque præmissa est reuelata, & ut supponimus, creditur per fidem diuinam; ipsa autem ratio consequentiæ ad rationem formalem obiectiuam non pertinet, ut antea dictum: Posterior verò procederet ex ratione obiectiuâ partim naturali, partim supernaturali: quæ duæ rationes plus quam genere differunt.

Secundò. Theologia non ob aliam rationem assentitur suæ conclusioni, nisi quia & quatenus est virtualiter reuelata; quod ex omnibus authoribus tertix sententiæ apertè colligitur; adeo ut hæc iure dici possit communis Doctorem sententiæ: sed quod obiectum eius sit virtualiter reuelatum, non facit altera præmissa naturalis evidens; in hac enim minimè est reuelata; sed solum præmissa fidei ineidens & reuelata: cuius reuelatio virtualiter se extendit ad conclusionem: Ergo præmissa evidens non est propriè ratio partialis obiectiuâ conclusionis Theologicæ; sed solummodo conditio explicans alteram propositionem reuelatam; ita ut intelligamus, in ea virtualiter contineri conclusionem.

Tertiò. Impossibile est, ut vnus & idè assensus seu habitus simplex specificetur per duas differentias toto genere & ordine diuersas, ut patet: Ergo etiam impossibile est, eiusdem assensus Theologici duas esse ratios obiectiuas formales, quauis partiales, toto genere & ordine diuersas; quarum videlicet vna sit naturalis, altera supernaturalis. Probatur consequentiâ. Quia differentia essentialis habituum sumitur à ratione formali obiectiuâ, ut supra ex S. Thoma dictum, & habet communis Doctorem sententiâ: eam ergo rationem formalem obiectiuam necessariò etiam imitatur differentia intrinsicè specificantes habitum: Ergo vbi sunt duæ rationes obiectiuæ, genere & ordine diuersæ, fatendum est etiam, differentias constitutiuas habitus esse genere diuersas. Et confirmatur. Quia non est maior ratio, cur vna po-

tius ratio formalis obiectiuâ specificet, quam altera; aut si est, illa potius sola dicenda erit ratio formalis obiectiuâ, siue propter quam, non hæc. Si dicas, coalescere in vnam, respondeo hoc ipsum impossibile esse, ut tam diuersæ rationes coalescant in vnam. Deinde illa vna ratio, seu potius differentia specifica inde desumpta, vel erit naturalis intrinsicè, vel supernaturalis: neutrum potest dici: quia non est maior ratio vnus, quam alterius.

Quartò. Si diuina reuelatio alterius præmissæ reuelata, verè est causa & ratio obiectiuâ mouens ad assensum conclusionis (quod quidè negari minimè potest) necessariù est, ut intellectus ei inicitur, quantum & ipsa potest, & illa meretur; sed hoc nõ fit, nisi illa solâ utatur, velut ratione formali obiectiuâ; altera verò præmissa eidente utatur solû ut conditione applicante rationem formalem; potest enim hoc facere, ut mox probabitur: Ergo &c.

Quintò. Ea est intellectus nostri natura, circa conclusionis assensum, ut quando per alteram ex præmissis, seu assensibus præuijs, certò & infallibiliter nobis innotescit, conclusionem niti certiori quodam & firmiori fundamento, quam sit ille idem assensus prior, per quem hoc innotescit, ut tunc veluti neglecto assensu priori debilitati, aut certè non alia eius ratione habita, quam velut conditionis applicantis certius illud principium, vltimatè ac formaliter solum intendat in alterum illud fundamentum firmius, quo cognoscit conclusionem niti; & ab eo potissimum permotus perfectiore assensu sibi persuadeat conclusionem, quam sit ille assensus prior & imperfectior: sed illud accidit in proposito; assensus enim alterius præmissæ naturalis & eidentis, simpliciter est imperfectior; quam sit assensus alter fidei diuinæ: Ergo ex ipsa etiam naturâ intellectus pariter fiet, ut intellectus, non alia ratione præmissæ eidentis habita, quam velut conditionis applicantis, alterum principium reuelatum certius, ob hoc solum velut rationem formalem obiectiuam assentiatur conclusioni. Maiorem quasi ad verbum, quamuis ad aliud propositum, de quo hic non disputamus, tradit Gregorius de Valentia tom. 3. loc. cit. eiusq; ratio esse videtur, quod intellectus naturaliter ex præmissis omnem eam certitudinem & perfectionem possibilem confectatur, quam is habere potest ex assensu præmissarum. Exemplum aut potius simile habemus in illis Samaritanis, qui cum de Christo Messia certioribus argumentis & signis essent instructi, quam fuerat contestatio illius mulieris samaritana, dicebant: *Quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audiuimus & scimus, quia hic est verè Saluator mundi.* Ioan. 4. v. 42. Eodem modo, quando discipulus in Mathematicis audit suum Magistrum explicantem demonstrationes Euclidis, easque intelligit, tum is certè non assentitur conclusionibus Geometricis propter suum Magistrum, velut rationem assentiendi, sed ob aliam rationem longè certiorè, nimirum ob principia & explicatione verò illa solum utitur veluti conditione seu causa applicante notitiam principiorum.

Sextò. Conclusio Theologica explicata per discursum Theologicum ex vna præmissa reuelata & altera euidenti, potest per fidem credi: Ergo nititur solum principio reuelato & supernaturali; non naturali. Antecedens patebit ex q. 5. dub. 3. & 4. Et ratio breuiter est. Quia est reuelata; eo ipso, quod est necessario & euidenter adeoque infallibiliter connexa cum præmissa reuelata: esse autem ita connexam, innoscit nobis ex ipsa præmissa naturali; per quam nobis certò & infallibiliter constat, conclusionem contineri in præmissa illa reuelata.

Neque propterea sequitur, fore, vt etiam in casu, quo altera præmissa est euidentis, altera verò ineuidens, possit quis euidenter assentiri conclusioni; quia ad hoc opus foret, vt euidenter constaret, per alteram præmissam ineuidentem, conclusionem contineri in præmissa euidente; sicuti, quia per alteram præmissam naturalem certò constat, conclusionem contineri in præmissa reuelata, idcirco possum non quidem euidenter, sed certo assentiri conclusioni virtualiter contentæ in principio reuelato: id verò est impossibile. Quæ etiam ratio est, vt quoad euidentiam vel ineuidentiam, conclusio semper sequatur partem debiliorem; non autem quoad rationem supernaturalitatis; nec adeo etiam vndiquaque quoad rationem certitudinis, vt recte etiam notauit Aureolus q. 1. prolog. art. 2. & Molina hic q. 1. a. 2. disp. 1. Siquidem etiam actus virtutum supernaturalium sunt supernaturales; cum tamè pendeant etiam à potentijs vitalibus; quæ non sunt causæ aut res supernaturales.

8 Assertio III. Theologiæ simpliciter dictæ ratio formalis obiectiua tota est supernaturalis. Hæc est mens Auctorum, quos pro tertia sententia citauimus, & colligitur ex dictis. Si enim naturalis esset, ideo esset, quia ratio, siue adæquata, siue inadæquata, assentiendi conclusioni Theologicæ, esset vel assensus solum opinatiu⁹ vtriusque præmissæ, vel ratio & euidentia consequentiæ, vel saltem in discursu illò, quo vna tantum præmissa est reuelata, ipsamet altera præmissa euidentis: nihil horum potest dici. Non primum; sic enim Theologiæ simpliciter dictæ habitus esset opinatiuus, quod satis refutauimus supra q. 2. dub. 2. Nec secundum, ob ea, quæ in prima assertione docuimus. Nec tertium, propter ea, quæ in probatione secundæ assertionis attulimus. Cum ergo negari non possit, Theologiam simpliciter dictam habere suam quandam certam rationem formalem obiectiuam; ea verò nec adæquate nec inadæquate sit naturalis, vt probatum est; necesse est, vt sit mere supernaturalis.

9 Assertio IV. Ratio formalis obiectiua Theologiæ adæquate spectata, diuersa est à ratione formali obiectiua fidei. Est communis Doctorum primæ, secundæ, & tertiæ sententiæ, atque etiam mens & doctrina S. Thomæ locis superius citatis, vbi docet, habitus & scientias distingui penes rationem formalem obiectiuam: Cum igitur ex eodem S. Thomæ constet, habitum Theologiæ esse diuersum ab habitu fidei; vt probauimus supra q. 2. dub. 2. necesse est etiam, rationem for-

mallem obiectiuam vtriusque diuersam esse. Et confirmatur. Quia cum alioqui habitus fidei & Theologiæ habeant idem subiectum, siue obiectum Quod, & nihilominus tamen essentialiter inter se differant, tanto magis necesse est differre ratione formali obiectiua; quod etiam in sequentibus fiet clarius. Dicitur fortè aliquis, differre ratione conditionis applicantis obiectum. Responderetur, hanc esse differentiam planè extrinsecam, quæ ad essentiam diuersitatem minimè sufficit, vt per se patet. Qui verò aliter locuti sunt, in quibus Canus, Bannes, Zumel, locis citatis, incompletè tantum vtriusque rationem obiectiuam considerant, vt dicemus.

10 Assertio V. Theologiæ nostræ simpliciter dictæ ratio formalis obiectiua, siue propter quam, immediata & completa, est, principium reuelatum, vt creditum fide diuina, siue ipse assensus fidei circa principium reuelatum. Est communis sententia, & mens auctorum tertiæ sententiæ; ac præcipuè S. Thomæ ibidem relati, tametsi nonnunquam alijs verbis vtantur, sensu non diuerso, vt dicemus. Probat. Quia illa est completa & immediata ratio formalis obiectiua Theologiæ nostræ, propter quam formaliter & immediate assentimur conclusioni Theologiæ; cuiq; vnice innititur assensus Theologicus: sed propter principium reuelatum, vt creditum fide diuina, seu quod idem est, propter ipsum assensum fidei circa principium reuelatum, assentimur conclusioni Theologicæ; eique etiam vnice innititur assensus Theologicus: siquidem quæ præterea ad hanc rationem formalem obiectiuam adungi possent, vt ratio seu euidentia consequentiæ, naturalis euidentia alterius præmissæ, &c. iam antea à ratione formali obiectiua Theologiæ exclusimus. Ergo principium reuelatum vt creditum fide diuina, ipseque adeò assensus fidei diuina circa principium reuelatum, est adæquata & immediata ratio formalis obiectiua Theologiæ. Et confirmatur: quia in omni scientia, ipse assensus principiorum est ratio formalis obiectiua ipsius habitus scientifici; non tamè quilibet assensus; sed is solum, qui est scientiæ proportionat⁹, si quis enim haberet assensum principiorum solum à Fide humana profectū, is vtique non haberet veram scientiam, vt superius q. 2. dub. 3. cum S. Thomæ hic in prima notatione citato ex communi sententia docuimus: quia assensus ille principiorum, seu principia ipsa tali assensu credita, non sunt ratio formalis obiectiua scientiæ; sed solummodo pro vt cognoscuntur assensu certo & euidenti. Nostra autem Theologia non nititur assensu opinatiuo, aut naturali, principiorum reuelatorum, vt dictum ead. q. 2. dub. 2.

Dixi verò in assertione primo, Theologiæ nostræ esse assensum fidei: quia per hoc distinguitur Theologia nostra obscura à Theologia euidente Christi & beatorum; quod cum vtraque quidem rationem formalem obiectiuam supernaturalem habeat, adeoque generatim nitatur principijs reuelatis, supernaturali aliquo assensu cognitis; illa tamen nitatur obscura cognitione fidei; hæc clara & euidente, vt cit. q. 2. dub. 3. fusius explicatū.

Dixi secundò, esse principium reuelatum, nimirum indefinitè vnum vel plura: pro ratione varia discursus Theologici, habentis aut vtramque, aut vnam solummodo præmissam reuelatam, cum altera euidente, vt superius dictum.

Assertio VI. Eiusdem Theologiæ simpliciter dicta ratio assentiendi mediata & vltimata, est ipsa reuelatio diuinæ fidei: ac proindè à præcedenti assertionem re ipsa non dissentiunt, qui Theologiæ, rationem formalem obiectiuam, vel sub qua, dixerunt esse reuelationem, vel reuelabilitatem, vel reuelabile, vel mediata reuelatum, vel ipsa principia reuelata: quanquã plene & exacte completam rationem eius non omnes expresserunt. Probatum & declaratur assertio. Dupliciter enim assignari potest formale obiectum Quo, seu ratio formalis obiectiua alicuius habitus discursiui; nimirum mediata vel immediata, & vtraque rursus, vt ex Capreolo retulimus, vel secundum se, absolute, & in abstracto, vel vt formaliter afficiens & denominans, aut certè inuoluens obiectum materiale; hoc posteriori modo dicitur mediata reuelatum, seu reuelabile; hoc est, ex reuelato principio cognoscibile; & secundum Capreolum etiam ipsa reuelabilitas, quia & ista, vt sic (veluti simitas) aliquo modo inuoluit subiectum. Priori modo dicitur lumen diuinæ reuelationis, seu ipsa reuelatio; non quod immediatè ipsam conclusionem Theologiam afficiat (hæc enim vt sic non est immediatè reuelata) sed quæ afficiat præmissas: quæque proindè sit mediata tantum ratio assensus Theologici; simul tamen vltimata: quandoquidem vniuersim ratio immediata assensus principiorum, est ratio mediata, sed vltimata assensus conclusionis.

Rursum quia assensus Theologicus est discursiuus, eiusdemque ratio formalis obiectiua immediata necessario est complexa, idè pro ratione eius obiectiua immediata recte assignatur totum principium complexum, ex quo conclusio Theologica inferitur: qua ratione ipsa principia, seu præmissa reuelata dicuntur ratio per quam, siue propter quam. Cæterum quia etiam ipsis reuelatis principijs diuersis plane assensibus assentiri possumus, qui idcirco fundent & causent habitus & assensus conclusionum non minus diuersos, vt exemplo naturalium scientiarum patet, & ex parte notauit etiam S. Thomas loc. cit. q. 2. de virtutibus art. 13. ad 6. hinc fit, vt nisi ad principium habitus discursiui adiungatur ratio certa & determinata assensus eiusdem principij, non possit completa ratio formalis obiectiua habitus, aut assensus discursiui constitui; vt etiam circa præcedentem assertionem dictum: sed quam nos in illa eadem assertionem expressimus, authores secus locuti subintellegerunt.

Assertio VII. Ratio formalis obiectiua Theologiæ opinatiuæ propriè non est reuelatio diuinæ; nec principia reuelata, qua talia, sed assensus opinatiuus, seu fides humana principiorum reuelatorum; seu quod idem est, ratio probabilis, vel autoritas humana mouens ad assensum præmissarum. Hanc assertionem pono contra quandam opinionem, assentem, per rationem formalem

obiectiuam mouentem nos ad assentiendum, non distingui fidem humanam à diuinam; aut Theologiam opinatiuam hæreticorum à Theologia simpliciter dicta & supernaturali; vtriusque enim esse, aut esse posse eandem rationem formalem obiectiuam, videlicet reuelationem diuinam, seu immediatè afficientem obiectum creditum; seu mediata applicandam per discursum, seu per aliã quandam rationem obiecti sub qua, desumptam ab ipso habitu, vt referemus fufus dub. sequent. Quam sententiam indicare nonnullis visus est Molina hic q. 1. a. 3. disp. 2.

Verum pro certo habendum est, reuelationem diuinam propriè non esse rationem formalem obiectiuam nec humanæ fidei, nec Theologiæ opinatiuæ: quod omnes reliquicitati pro secunda & tertia opinione sentiunt; non distinguentes rationem formalem obiectiuam à ratione sub qua, vt dicemus dub. seq. Qui hoc ipso etiam docent, per illam ipsam rationem obiectiuam specificari & distingui Theologiam simpliciter dictam à cæteris habitibus, saltem excepta fide. Idem supponit S. Thomas locis supra citatis, quando habitum Theologiæ per ipsam reuelationem diuinam seu reuelabilitatem, specificari & distingui docet ab omnibus alijs habitibus; & colligitur ex eodem S. Thoma in simili 2. 2. q. 5. a. 3. vbi docet, nullum hæreticum posse alicui veritati fidei assentiri propter primam veritatem.

Vnde etiam probatur assertio. Primò. Quia vt ex communi Doctorum sententia initio huius dubij retulimus, per rationem formalem obiectiuam specificantur & distinguuntur habitus; adeo vt impossibile sit, habitus essentialiter diuersos, & idem alioquin subiectum & obiectum materiale habentes, habere eandem rationem formalem obiectiuam: Ergo impossibile est, diuinam reuelationem, seu reuelabilitatem, quæ est ratio formalis diuinæ fidei, aut Theologiæ simpliciter dictæ esse etiam rationem obiectiuam fidei, aut Theologiæ opinatiuæ: cum habitus isti sint diuersissimi, vt patet ex dictis q. 5. dub. 2.

Secundò. Impossibile est, vt ratio formalis obiectiua habitus naturalis sit supernaturalis, vt ex communi rectè etiã tradit & explicat Franciscus Albertinus tom. 1. princ. 3. Coroll. 4. & constat ex dictis; quandoquidem ex ratione formali obiectiua specificantur & distinguuntur habitus: at verò Theologia opinatiua est habitus merè naturalis: Ergo. &c.

Tertiò. Ratio ista obiectiua diuinæ reuelationis habet se vt lumen respectu visus; quatenus videlicet immediatè afficiens obiectum quod visus, est immediata ratio & causa cognoscendi colorè: sed impossibile est, vt hoc modo spectatum, sit ratio formalis obiectiua alterius potentie, quam visus: quod in sensibus est per se manifestum; de intellectu probatur. Quia licet aliquando ex lumine, velut medio termino, inferri possit aliqua conclusio, tamen ratio immediata & completa assentiendi, non est lumen: sed præmissa aliqua, seu assensus præmissa, cuius terminus quidam sit lumè. Idè seruata proportione etiam de cæterorum sensuum ratione formali obiectiua dicendum est.

Quartò.

Quartò. Ratione formali obiectiua formaliter nititur certitudo cuiuslibet assensu; quæ proinde etiam debet illi respondere: atqui certitudo Theologiæ opinatiuæ nequaquam responderet reuelationi diuinæ; seu assensui nitenti hac reuelatione; cum sit longè minor & ordinis inferioris, vt patebit q. sequenti.

Quintò. Ratio formalis obiectiua adæquate sumpta, debet esse id, in quod vltimo resoluitur assensus: sed Theologiæ opinatiuæ ratio vltimata in quam resoluitur eius assensus, non est reuelatio diuina; sed tantum rationes probabiles, seu fides humana, quibus nititur eius assensus. Reuera enim talis non assentitur, quia Deus præmissam reuelauit; sed quia ex rationibus probabilibus, seu humana autoritate putat, Deum hoc reuelasse.

Sextò. Theologia opinatiua eodem modo, seruata proportione, se habet ad diuinam reuelationem, sicut fides humana, seu opinatiuus assensus, qualem habent hæretici de quibusdam veritatibus fidei: atqui impossibile est, vt ratio formalis obiectiua fidei humanæ sit reuelatio diuina: Ergo. &c. Minor probatur. Quia alioqui per naturæ vires credere possemus aliquid formaliter, quia id Deus reuelauit, sicut hæretici naturaliter eliciunt assensum fidei humanæ, circa eas fidei veritates, quas credunt: neque enim aliunde est in eo actu aliqua difficultas, si non ex ipsa supernaturalitate actus & obiecti formalis: Sed hoc prorsus est falsum, posse nos naturæ viribus credere formaliter, quia id Deus reuelauit. Ergo. Quæ de causa etiam Albertinus cit. princip. 3. coroll. 4. num. 6. ad hoc ipsum propositum ex instituto, probat, ex communi sententia, credere propter auctoritatem diuinam reuelantem, tanquam propter rationem formalem assentiendi, excedere potentiam naturalem; atque adeo *non dicere solam difficultatem, sed impossibilitatem simpliciter*, vt talis actus viribus naturæ eliciatur.

Nec obstat, quod aliquando tam fidelis, quam hæretic⁹ eliciens eiusmodi assensum opinatiuum & naturalem, existimat, se assentiri propter diuinam reuelationem, tanquam rationem formalem obiectiuam: quia id commune est omnibus actibus mentis internis, vt eorum ratio formalis, & quidditas intrinseca, ipsum quoque operantem frequenter lateat: quod in actu charitatis supernaturalis est manifestum, & de fide certum; idemque de actu fidei diuinæ complures & rectè docet vt suo loco dicitur. Vbi tamen notandum, in hoc ipso complexo, scilicet aliquid vt reuelatum, credi, voculam *vt* dicere posse non solum rationem formalem obiectiuam, sed etiam conditionem vel partem materialis obiecti, vt sensus sit, talem assensum esse, vel de ijs rebus, quæ sunt reuelatæ; nec nisi supposita ea conditione reuelationis: vel de hoc ipso etiam, quod sunt reuelatæ. Et hoc modo non est negandum, posse assensu etiam opinatiuo, seu humanæ fidei credi aliquid vt reuelatum à Deo, vt indicat etiam S. Thomas 2. 2. q. 5. a. 3. ad 1. Qua ratione etiam explicari poterit Molina loc. cit. vt & in Concordia q. 14. art. 13. 9. 7. 10. 11. vbi in eundem sensum asserit,

posse hominem per vires naturæ, cum solo concursu generali, assentiri mysterijs supernaturalibus sibi propositis & explicatis: qualia sunt, Deum esse trinum in personis, Christum esse Deum, & similibus, tanquam à Deo reuelatis, actu merè naturali. &c. Quo sensu etiam Viguierius cap. 10. §. 3. v. 6. sub fine dixit: Hæretici, quamuis dicant, se ijs, quæ sunt fidei, credere, quia reuelata sunt à Deo, non tamen faciunt, prout hæc coniunctio *Quia, dicit causalitatem; quia tunc crederent omnibus reuelatis, vt patet per exponentes: Sed bene prout hæc coniunctio Quia, dicit quandam circumstantiam obiecti, de quare alibi plura.*

Atque ex his, quæ hætenus docuimus, facile colligitur primò, quomodo differat ratio formalis obiectiua fidei à ratione obiectiua Theologiæ simpliciter dictæ. Etenim reuelatio diuina est ratio formalis obiectiua fidei immediata; scilicet non vt efficiens præmissam aliquam, ex qua assensus fidei deducatur, sed vt efficiens immediatè ipsum complexum obiectum fidei. Vnde etiam obiectum fidei formale dicitur reuelatura, seu cognoscibile per diuinam reuelationem immediatè: Theologiæ verò obiectum vt sic, non est in se reuelatum, sed reuelabile, seu per reuelationem cognoscibile, mediatè, vt dictum.

Vbi rursus tanquam certum supponimus, fidem non assentiri suo obiecto formaliter, per discursum; quod inquit Gregorius de Valentia tom. 3. disp. 1. q. 1. p. 2. *videntur pro certo supponere omnes Theologi.* Item Franciscus Albertinus to. 1. princip. 3. coroll. 4. punc. 2. docet, *firmissime tenendum esse, assensum fidei diuinæ non resolui in discursum; sed fieri per simplicem adhesionem*, tanquam per rationem formalem assentiendi; quam etiam ostendit esse sententiam S. Thomæ, & communè Theologorum, contra quosdam illic relatos, qui contrarium docuisse videntur, videlicet Durandum, Gabrielem, Michaelem Medinam, Marfilium, & Vasquez: qui duo etiam fidem ipsam videntur fecisse discursiuam, ita tamen vt medium in fide nõ sit propositio aliqua reuelata, & directè per fidem credita; sed reuelatio ipsius veritatis per fidem credendæ. De quare suo loco pluribus agendum est.

Colligitur secundò; tametsi ratio discursus non constituat intrinsecè rationem formalem obiectiuam Theologiæ, tamen per eam velut à posteriori rectè ipsam posse explicari: eo ipso enim significatur, rationem eius obiectiuam esse vel præmissam, vel in præmissa reuocare, per discursum applicandam, vt diximus.

Colligitur tertio, ex ratione formali obiectiua Theologiæ, simulque ex eius obiecto formali attributionis, quænam sit differentia ac ratio specifica & essentialis, adeoque definitio Theologici habitus, siue qui simpliciter talis est, & dicitur, siue etiam opinatiui. Theologia enim simpliciter dicta, sub generali ratione, quatenus communis est etiam Theologiæ Christi & beatorum, ex dictis ita rectè definitur; *Habitus discursiuus, circa Deum vt Deus est, nixus principijs reuelatis, qua talibus: seu quod idem est, scientia Dei, vt Deus est, procedens ex principijs reuelatis fu-*

perna-

pernaturali assensu cognitis: seu per restrictionem superioris definitionis, vnius solū particulæ additione factā: *Habit⁹ discursiuus circa Deū vt Deus est, nixus principijs reuelatis euidenter cognitis.* Theologia verò nostra, seu viatorū, ita rectè definitur: *Habit⁹ discursiuus circa Deū, vt Deus est nix⁹ principijs obscure reuelatis, qua talib⁹: siue, scientia Dei, vt Deus est, procedens ex principijs reuelatis, diuina fide creditis.* Theologia verò opinatiua definitur hoc simili modo: *Habit⁹ discursiuus circa Deum, vt Deus est, nixus principijs obscure reuelatis, humana fide creditis.* Quibus rationibus & definitionibus definiti habitus singuli, & inter se (suo modo) & ab omnibus plane habitibus alijs, seu naturalibus, seu supernaturalibus essentialiter differunt; vt ex dictis colligitur, & consideranti patebit.

Colligitur quartò, quisnam sit assensus, propriè Theologicus; quodque principiū propriè Theologicum; & quæ itè argumentatio, propriè Theologica. Assensus enim propriè Theologic⁹ in genere, alius non est, nisi qui nititur ratione formali obiectiua Theologiæ propria; nimirum principio reuelato diuina fide credito. Principium propriè Theologicum non est, nisi reuelatum. Argumentatio propriè Theologica non est, nisi qua principium reuelatum ita intellectū applicatur & proponitur, vt eo tanquam reuelato verè & vnicè niti possit assensus Theologicus. Quod fieri non potest, nisi & consequentia argumentationis sit euident; & antecedens omni ex parte necessariū: ita vt si præmissæ reuelatæ adiungatur altera præmissa naturalis, ea tamen sit euident, non probabilis solum & incerta. Illa enim solā principium reuelatum sufficienter explicatur & proponitur, quantum satis est, ad certitudinē Theologici assensus, vt magis patebit ex quæst. 5. dub. 3. & 4.

D V B I V M III.

Vtrum præter rationem formalem obiectiuam Qua, siue propter quā, assignanda sit alia Theologia ratio formalis sub qua; & quanam illa sit?

S. Thom. I. p. q. I. art. 3.

Generalis difficultas de omnibus habitibus & potentijs est, an præter obiectum formale Quod, ac obiectum formale Quo, seu rationem formalem obiectiuam Qua, siue propter Quam, ex parte obiecti assignari debeat alia ratio formalis sub qua, à priori, seu in concreto, seu in abstracto sumatur, distincta; ex qua sumatur specificatio potentiarum siue habituum; quæ non sit ratio mouens ad cognitionē; sed vel solum quædā denominatio scibilis, vel cognoscibilis, seu actualis, seu potentialis, ab ipsa ratione cognoscendi potentiæ, vel habitus, seu quod eodem ipectat, ipsum lumen intrinsecū habitus cognoscitiui; vel

certe conditio dūtaxat ex parte obiecti requisita ad hoc, vt obiectum habitum, vel potentiam, terminet, siue moueat.

Et non defunt ex recentiorib⁹, qui ita sentiūt. In quib⁹ Molina hic q. I. art. 3. disp. 2. apertè distinguit inter rationem formalem obiectiuā mouentē potentiam ad cognoscendum, & rationem sub qua: *In visu enim, inquit, ratio sub qua est visibilitas; ratio obiectiua lumen. In fide infusa, ait, ratione obiectiuam esse diuinam reuelationem; rationem verò sub qua esse cognoscibilitatem non solum per diuinam reuelationem (nam est hereticus, inquit, assentitur articulo Trinitatis ex eo, quia per Christum id reuelatum est Ecclesia à Deo) sed etiam simul per habitum supernaturalem, qui cum tali reuelatione debitam proportionē habeat.* Similia addit de Theologia, vt dictum dub. præcedenti.

Jdem significat Bannes hic q. I. art. 3. vbi ait, *veram est realem rationem, sub qua cognoscitur omne scibile, esse aliquod lumen intrinsecum habitui scientifico, vel naturale, vel supernaturale, vel acquisitum.* Quod etiam videtur sentire Zumel q. I. art. 3. q. 2. cum ait, rationem formalem, sub qua, in fide & Theologia, non distingui ab ipso lumine, vel ab effectu formali luminis: vbi de lumine habitus loqui videtur, vt paulò ante ex Banne retulimus. Citantur etiam à Vasquio hic disp. 7. cap. 3. pro hac sententia Caietanus hic q. I. art. 3. & recentiores Thomistæ. Qui proinde, vt dictum, ipsum lumen habitus, vel denominationem ab habitu, vel potentia, constituunt rationem formalem sub qua eiusdem habitus seu potentiæ.

Alij verò quidam recentiores, etsi cum citatis authoribus in eo conueniant, quod ratio formalis sub qua, in potentijs & habitibus cognoscitiuis, distinguatur à ratione formali obiectiua Qua, siue propter quam, siue per quam; differunt tamen in eo, quod eam docent esse, non denominationem à potentia vel habitu, nec lumen ipsius habitus cognoscitiui; sed conditionem aliquam requisitam ex parte obiecti, sine qua obiectum nec potentiam mouere, nec eius actum terminare, posset. Quales quidem variæ assignari possunt; v. g. iuxta S. Thomam; fides ex parte obiecti exigit, vt sit non visum; opinio, vt sit non certum. Talem etiam esse dicunt, respectu scientiarum, variam abstractionem obiecti à materia & motu, iuxta Aristotelem. 2. Metaph. text. 2. Similiter etiam rationē formalem sub qua, per modū conditionis concomitantis, ex parte obiecti Theologiæ creatæ, tam secundum actum, quam secundum habitum esse aiunt, *finitatem, seu finitudinem virtutalem Dei;* quæ nihil sit aliud, quam ipsa cognoscibilitas (actiua) Dei, quaten⁹ est apta mouere modo finito mētes creatas ad cognitionem sui: hanc enim esse conditionem concomitantem ex parte subiecti siue obiecti, sine quod non potest terminare habitudinem actus Theologici. Et citatur pro hac sententia Argentinas q. I. prologi, Toletanus q. 6. art. 2. & q. 7. art. 2. & q. 8. a. 2. Capreolus quæst. 4. prologi art. 2. & Hispalensis quæst. 4. art. 3.

Addunt

Addunt ijdem recētiore, ex tribus rationibus formalibus obiecti, nimirū ratione formali Qua, ratione formali propter quam, & ratione hac formali sub qua, coalescere quidem vniuersim integram ac perfectam rationem specificam obiecti cognoscibilis, seu obiecti, vt loquuntur, in ratione siue genere scibilis, iuxta S. Thomā hic quæst. 1. art. 1. ad 2. & 1. 2. quæst. 54. art. 2. ad 1. & 5. poster. text. 15. 17. & 41. & opusc. 70. q. 5. a. q. Capreolum q. 4. prolog. a. 1. & 2. Ferrar. lib. 2. cont. gentil. cap. 4. & c. attamen scibile vt sic nō dicere denominationem solum extrinsecam a potentia, siue habitu, cuius actus terminat; cū vt sic non sit prius potentia vel habitu: neque adeo etiā concernere obiectum, in quantum est principium, & causa actus, seu motium potentia ad actum, mediantibus speciebus: ita vt forma, siue ratio scibilis sit illa, secundum quam obiectum est aptum agere in potentiam, per mouendo ac determinando illam ad hanc, vel illam cognitionis speciem, prout declarant Scotus q. 3. prolog. & 1. dist. 3. q. 3. & 3. dist. 27. quæst. vn. art. 7. & Bassolis quæst. 3. prolog. a. 1. Aquila q. 2. a. 1. & indicat S. Thomas in 3. d. 24. q. 1. a. 1. Atque hæc scibilitas etiam, ob eandē causam vocatur ab his authoribus *scibilitas actiua*. Eademq; ratione discurrūt isti de visibili, audibili, tangibili & c. respectu potentiarum sensitiuarum.

His authoribus distinguuntur rationē sub qua à ratione propter quā, adiungi etiam aliquo modo potest Franciscus Albertinus, tom. 1. princip. 3. coroll. 4. num. 17. & 20. vbi de fide differens, distinguit rationē sub Qua, à ratione Qua. Nam rationem formale Qua fidei, dicit esse primā veritatem; rationem formalem sub qua, reuelationem Dei obscuram. Sed reuera hæc re ipsa non sunt plane diuersa, sed subordinata; nec aliud sunt, quā ipsa ratio formalis obiectiua, siue, ppter quā, illa quidē mediata, & vltimata; hæc proxima & immediata; vt inferius dicitur.

Alij verò Doctores rationē formale obiectiua, & sub qua, nullo modo distinguunt. Ita Gregori⁹ de Valentia hic q. 1. punct. 3. §. 3. vbi reuelationē diuinam vocat rationem formalem sub qua Theologia; & addit, rationem formalem sub qua esse illam, per quam velut per medium quoddam Theologia infert conclusiones suas Theologicas. Eodem modo Canus lib. 12. loc. Theolog. cap. 3. *Formalis ratio Theologia, non est vna & simplex, sed duplex & bipartita. Est namque ratio formalis rei obiecta, qua res est, quomodo Deus Theologia ratio dicitur. Est item ratio rei, vt mensuram ad assentiendum mouet, quemadmodum veritas prima reuelans Theologia habetur ratio. Sic rationes videndi intelligimus, vt colorem, & lucem: colorem quidem prior modo; lucem autem posteriore. Atque illam quidem vocant rationem Qua, hanc rationem sub qua. Vbi expresse vides, rationem formalem sub qua dici illam, quæ vocari etiam solet Ratio formalis Qua, siue propter quam. Eodem modo loquuntur alij plures, qui eandem ipsam, quam dub. præced. diximus rationem formalem obiectiuam, siue propter quam, vocant rationem sub qua.*

Eandem sententiam ex instituto propugnat Gabriel Vasquez hic disp. 7. cap. 3. & videtur S. Thomæ, & communis veterū Scholasticorū, vt dicitur.

Assertio I. Ratio formalis sub qua Theologia non est cognoscibilitas per habitum supernaturalem. Est contra Molinam, Bannem, Zumel locis citatis, & colligitur ex S. Thomā hic q. 1. a. 3. Scoto q. 2. & 3. prolog. Durando q. 4. & 5. & alijs Scholasticis antiquioribus, qui talis rationis formalis sub qua nusquā meminerunt: apertè autem & vniuersim traditur à Vasquez loc. cit. vt & à Gilli lib. 1. tract. 3. cap. 1. num. 10. Probatur primo. Quia ratio formalis sub qua, debet esse prior suo habitu; quando quidem debet specificare habitum, & simul est aut causa, aut saltem conditio ad hoc requisita, vt obiectum mouere possit habitum ad cognoscendum; quemadmodum authores contrariæ sententiæ faciunt: sed cognoscibilitas per habitum supernaturalem est posterior ipso habitu; cum sit solum denominatio quædam ab ipso habitu: idē enim obiectum dicitur cognoscibile per habitum supernaturalem; quia datur habitus talis, qui possit illud cognoscere: est autem denominatio posterior forma denominante: Ergo. & c.

Secundo. Ratio formalis sub qua alicuius habitus vel potentia, debet ipsi habitui vel potentia, earumque actibus esse adæquata: atqui cognoscibilitas per habitum supernaturalem Theologia, non est adæquata omnibus actibus Theologicis: primi enim actus Theologia, vt & aliorum habituum etiam supernaturalium, non procedunt ab habitu, vt hic suppono: Ergo. & c.

Tertiō. Eadem est ratio formalis sub qua habitus alicuius, & actus ab eo procedentis: Sed cognoscibilitas per habitum supernaturalem non est ratio formalis sub qua actuum, siue assensuum Theologicorū: Ergo. & c. Minor probatur. Quia ratio formalis sub qua actuum est necessario requisita ad ipsam etiam essentiam & substantiam, actuum, à tali habitu procedentium: sed etiam si per impossibile nullus omnino esset habitus supernaturalis Theologia; sed Deus seipso vim & efficientiā habitus suppleret, ad huc tamē maneret eadem ratio & essentia actuum & assensuum Theologia: Ergo cognoscibilitas per talem habitum, non est ratio formalis sub qua Theologicorum actuum, siue assensuum.

Quartō. Ratio formalis sub qua alicuius habitus, debet ex parte ipsius obiecti concurrere ad actus eiusdem habitus, non ex parte ipsius habitus, vt fatentur etiam authores contrariæ sententiæ; & ex ipso nomine patet; eo ipso, quod dicitur ratio formalis obiecti: sed cognoscibilitas per ipsum habitum, non habet se ex parte obiecti, sed ipsius habitus, à quo est denominatio, vt dictum. Quocirca etiam authores contrariū sentientes planè confudisse vidētur rationē assentiendi effectiuā, ex parte habitus siue potentia; cū ratione assentiendi obiectiua seu motiua, vt in disp. de fide thes. 12. 13. 14. 15. & seq. pluribus ostensum.

Assertio II. Ratio formalis sub qua Theologia non rectè etiam dicitur *finis virtualis Dei*.

Est contra quosdam recentiores, ut superius dictum, & alios, quos citant: quanquam apud Capreolum id equidem inuenire non potui. Nobiscum autem sentiunt Gregorius de Valentia, Vasquez loc. cit. & colligitur ex S. Thoma, Scoto, Durando, qui talis rationis sub qua nusquam meminerunt; ut etiam precedenti assertioni in simili dictum. Probat. Primò enim finitas virtualis nouè, & ut apparet, parum aptè dicitur cognoscibilitas Dei, ut est apta mouere finitè potentiam cognoscentem. Alioquin enim pariter omnipotentia Dei, ut est apta producere effectum finitum, dicenda erit finita virtualiter: qua proinde ratione multa producerentur non formaliter per omnipotentiam, seu infinitam Dei potentiam; sed per finitatem virtuales, saltem loquendo de ijs effectibus, qui per se non requirunt infinitam potentiam ex parte agentis Dei: id verò non videtur rectè & commodè dici: quia Deus per infinitatem suam multo melius & mouere potest intellectum creatum ad cognitionem sui; & producere effectum finitum, quam per illam finitatem virtuales.

Secundò. Ratio formalis sub qua debet esse ratio quedam contrahens obiectum, prout terminat & mouet certum habitum, adeoque etiam aliquo modo propria habitus; ita ut ea ratione distinguatur habitus ipse ab alijs habitibus: non autè generalissima ratio, siue conditio, ad quamcunque demum humanam, cuiuscunque demum generis, cognitionem eiusdem obiecti materialis requisita: atqui finitas virtualis prout ab istis authoribus explicatur, nullo modo est propria Theologiæ; sed communis conditio Theologiæ nostræ cum Metaphysicâ, fidei, prophetiæ, scientiæ infusæ, lumine gloriæ, seu visione beatificæ; imò cum omni omnino cognitione creata Dei, et ipso quod finita est & minimè adæquata & comprehensua ipsius Dei. Ergo &c.

Tertiò. Finitas illa virtualis Dei non aliter, se habet ad Theologiam, quam ad Metaphysicam, fidem, scientiam infusam; & visionem beatificam; Deus enim per nullam harum scientiarum mouet intellectum ad infinitam sui cognitionem, nec facit, ut infinitè cognoscatur: sed nemo hactenus dixerit, finitatem virtuales Dei esse rationem formalem sub qua Metaphysicâ, fidei, scientiæ infusæ, aut visionis beatificæ. Ergo &c.

Quartò. Ratio obiecti formalis sub qua, habet se primario ex parte ipsius obiecti cogniti, non subiecti cognoscentis: sed finitas illa virtualis Dei, seu aptitudo mouendi finitè, non habet se originaliter & primario ex parte Dei, ut est obiectum siue subiectum cognitum; sed ex parte subiecti seu potentie cognoscentis: seu, quod idem est, non oritur primario ex ipso Deo, in quantum est cognoscibilis; sed ex intellectu creati Deum cognoscentis imperfectione. Ipse enim Deus, sicut in se est Ens infinitum, ita ex se est infinitè cognoscibilis. Quod autem sit finitè solum cognoscibilis, oritur ex conditione creaturæ Deum cognoscentis: idè enim est finitè solum ab ea cognoscibilis, quia implicat contradictionem, ut creaturæ infinite Deum cognoscat. Ergo &c.

Quintò. Nulla denominatio extrinseca à potentia, vel habitu, est ratio formalis sub qua, ipsius potentie, vel habitus; quia ratio formalis sub qua, debet esse prior potentia vel habitu, ut fatentur isti authores, & superius dictum: sed cognoscibilitas hæc virtualis Dei, in quantum saltem dicit negationem mouendi potentiam seu habitum ad cognitionem sui infinitam, est solum denominatio ab ipsa potentia, vel habitu cognoscente creato, ut antea satis probauimus. Ergo &c.

Deniq; cognoscibilitas illa finita Dei, includitur in ratione formali obiectiua propter quam, ipsius Theologiæ: cum reuelatio fidei, seu potius ipse assensus fidei, quo immediatè nititur assensus Theologicus, non possit causare infinitam cognitionem: Ergo finitas illa virtualis non est assignanda per distinctam rationem formalem sub qua ipsius Theologiæ.

Assertio III. Nulla denominatio extrinseca ab ipsa potentia vel habitu, seu modo eius cognoscendi, est ratio formalis sub qua, siue ipsius Theologiæ, siue vllius potentie, vel habitus cognoscitiui. Hanc assertionem pluribus probat Vasquez loc. cit. & agnoscit Gillius loc. cit. Probat. Quia omnis ratio formalis ex parte obiecti, eo ipso, quod per modum obiecti, seu rationis obiectiue specificat, aut saltem quouis modo determinat actum & habitum, seu ipsam potentiam, debet esse prior ipsa potentia: denominatio autem extrinseca à potentia vel habitu, seu modo eius cognoscendi, est posterior ipsa potentia; seu modo eius cognoscendi; ut etiam superius dictum: Ergo &c.

Et confirmatur idè arguentum, vna cum ipsa assertionem prima ac tertiam, ex Aristotele lib. 5. Metaph. cap. 15. vbi propterea docet, scibile ex eo genere relatiuorum esse, quæ dicuntur ad aliud, ex eo, quod alia sunt ad ipsum. Qui etiã ibidè ex professo docet, scientiam non referri ad scibile ut scibile est; nec visum ad visibile ut visibile est: sed scientiam terminari ad rem ipsam, quæ scitur, ut visum ad colorem, aut quid aliud, hoc est lumen; & sic per eam definiri: alioquin futurum inane circulum, & inutilem repetitionem: definitum enim ingrederetur definitionem; ut pluribus Vasquez loc. cit.

Neque verò dici potest, denominationem quidem actualem scibilis seu potius ipsam rationem sciti; esse posteriorem scientiæ, vel habitu, seu cognitione; potentialem autem denominationem scibilis, de qua hic sermo est, esse priorem scientiæ. Nam sicut se habet actualis denominatio scibilis, seu potius sciti, ad actualem potentiam; ita se habet etiam potentialis illa denominatio scibilis (qua nempe aliquid sciri posse dicitur) ad ipsam potentiam, seu vim cognoscitiuam habitus in actu primo spectatam; ex eo enim hoc sensu scibile aliquid dicitur, quia scientia illius esse potest: Ergo sicut actualis illa denominatio scibilis, siue sciti, est posterior ipsa actuali scientiæ; ita etiam se habet denominatio illa potentialis scibilis, ad ipsam vim cognoscitiuam potentie, vel habitus, in actu primo spectatam: ac proinde sicut ob eam causam ratio actualis scibilis non potest esse ratio sub qua actualis cognitionis, ita nec ratio potentialis scibilis poterit esse ratio sub qua

ipsi⁹ potentia, siue habit⁹ in actu primo spectati.

Ex quibus etiam colligitur, cognoscibile hoc vel illo modo visibile, audibile, tangibile, hoc quidem sensu, prout dicunt denominationes solum extrinsecas à potentijs, vel habitib⁹, videlicet posse cognosci, videri, audiri, tangi &c. non posse esse rationes sub quib⁹ potentiari⁹ vel habitu⁹, vt rectè etiã Gillius loc. cit. vt pluribus Suarez Metaphys. disp. 44. num. 64. & 68.

Assertio IV. Nulla etiam conditio ex parte obiecti requisita ad cognitionem causandã, est ratio formalis sub qua, siue Theologiã siue illi⁹ alteri⁹ habitus vel potentia. Est Gregorij de Valentia & Vasquij, quod vt dictum. Probat. Primo, quia nulla conditio ad actionem requisita, rectè dicitur ratio formalis agentis, aut eiusdem actionis; alioqui approximatio ad passum dicitur ratio formalis agentis naturalis; hæc vt dicitur solum est conditio ad actum requisita. Ergo non potest esse ratio formalis sub qua actus aut habitus Theologiã.

Secundò. Non est maior ratio, cur vna potius conditio ex parte obiecti requisita, ad hoc vt potentiam moueat, sit ratio formalis sub qua potentia vel habitus, quam altera; adeoque aut omnis eiusmodi conditio erit ratio formalis sub qua, aut nulla: sed omnis esse non potest: quia sic rationes sub quibus cuiusque potentia vel habitus frustra multiplicarentur; cum plures aliquando conditiones requisitæ esse possint; v. g. in visu, approximatio obiecti visibilis, certa magnitudo eiusdem, remotio obtinendi &c. Ergo nulla conditio ex parte obiecti requisita, est ratio formalis sub qua, ipsius potentia vel habitus.

Tertiò. Inauditum videtur apud S. Thomam & veteres scholasticos, conditionem ex parte obiecti requisitã, esse rationem sub qua habitus alicui⁹ vel potentia: imò hanc ab illa expresse distinguit Durand⁹ in 3. d. 24. q. 1. dum ait obscuritatem reuelationis esse conditionem ex parte obiecti fidei: non rationem formalem obiecti, quod etsi fortasse verum non sit, vt ea multis impugnetur, distinctionem tamè illã conditionis requisitæ à ratione formali in genere admittunt etiam illi, qui dictũ illud Durandi alioquin impugnant.

Sed obijcitur primò. Ipsa obscuritas est ratio sub qua fidei, & tamen est conditio. Respondetur, obscuritatem tripliciter accipi posse; primò ex parte obiecti materialis crediti, vt sit idem, quod non visum; & hæc iuxta doctrinam quidem S. Thomæ est conditio requisita; sed nullo modo ratio formalis obiecti. Secundo ex parte obiecti formalis Quo, fidei nempe ipsi⁹ diuinæ reuelationis; & sic, put signat quendam certum ac positiuum modum diuinæ reuelationis, pertinet ad rationem formalem obiecti Quo, siue rationis formalis obiectiã ppter quã; siue vocetur ratio Qua, siue sub qua: reuera enim causa & ratio adæquata, p quã & ppter quã credim⁹, est reuelatio obscura primæ veritatis. Neq; verò Albertin⁹ loc. cit. aut quod scia alius author, hætenus scripsit, reuelationem esse rationem Quã, siue ppter quam fidei; obscuritatem autè rationem sub qua: sed vt rumq;

simul dixit ille esse rationem formalem fidei sub qua, vt superius regulimus; quam tamen alij rectè etiam vocant rationem formalem Qua, siue per quam, & ppter quam. Tertio accipi potest obscuritas ex parte ipsius actus fidei; & sic ex nulla sententia, est ratio obiectiã fidei; sed vel conditio, vel ratio quadam intrinseca ipsius assensus; prout obscuritas illa diuersimodè explicatur.

Obijcitur secundò, abstractionem variam à materia & motu esse conditionem obiecti scibilis; & tamè simul esse comuni rectè assignari p varia ratione formali sub qua scientiarũ. Respondetur, abstractionem illã variè spectari posse. Primò quidè ex parte ipsi⁹ subiecti, seu obiecti formalis Quod, variam abstractionem à materia & motu inuoluentis: qua ratione Corpus naturale qua naturale, in genere, abstrahit quidem à materia sensibili in individuo, sed non in comuni; Quantitas secundũ se, subiectum Mathematicæ, abstrahit quidè à materia sensibili: hoc est sensibili qualitate affecta: sed non à materia intelligibili: quod intelligitur de scientijs Mathematicis puris: Deniq; Ens vt Ens subiectum Metaphysicæ, ex ipsa etiam sua propria ratione, abstrahit à materia tam sensibili, quam intelligibili, tam in communi, quam in particulari. Et hac ratione abstractio hæc propriè non est ratio formalis sub qua; sed conditio ex parte obiecti formalis quod, sicut de obscuritate ex parte obiecti complexi fidei, diximus. Secundò spectari potest hæc abstractio ex parte principiorum, varie itidem abstractionem à materia includentium; pari nimirum ratione seruata proportione, vt de subiecto, siue obiecto quod diximus. Et hac ratione potest quidem dici ratio formalis sub qua, sed non diuersa re ipsa à ratione formali Qua, siue propter quam; quando quidem ipsa principia includentia talem abstractionem non sunt aliud, quam ipsa ratio formalis obiectiã, siue ratio Qua, vel propter quã, vt dictũ dub. præcedenti.

Atque hac ratione abstractionem hanc, etiam ad ipsam rationem obiecti scibilis spectare, docuit Caietanus hic q. 1. art. 3. cum ait: *Nora duplicem esse rationem formalem obiecti in scientia, alteram obiecti vt res: alteram obiecti vt obiectum; vel alteram vt Qua; alteram, vt sub qua. Ratio formalis obiecti vt res, seu Qua, est ratio obiectiã, qua primo terminat actum illius habitus, ex qua fluunt passioni illius subiecti; & qua est medium in prima demonstratione, vt Ens in Metaphysica, quantitas in Mathematica, & mobilitas in Naturali. Ratio autem formalis obiecti vt obiectum, vel sub qua, est immaterialitas talis, seu talis modus abstrahendi & definiendi: pura sine omni materia in Metaphysica; cum materia intelligibili tantum in Mathematica; & cum materia sensibili non tamen hac, vt in naturali. Et infra eandem abstractionis rationem magis declarans ait: *Alia diuisio scibilis, est in scibile per lumen metaphysicale, id est, medium illustratum per abstractionem ab omni materia; & per lumen mathematicum, id est, medium illustratum materialitate sensibili, obumbratum tamen materia intelligibili; & per lumen Physicum obumbratum, id est, medium obumbratum materia sensibili, illustratum autè ex separatione indi-**

dualium conditionum; & per lumen diuinum, id est, medium diuino lumine fulgens, quod scibile theologicum constituit. Vbi expressè Caietanus variam rationem abstractionis, penes quam scientiæ inter se distinguuntur, & quam ipse etiam vocat rationem sub qua, pertinere docet ad ipsa principia, seu media sciendi, siue cognoscendi; adeo quæ ad ipsam rationem formalem Quæ, siue propter quam; à qua proinde etiam rationem sub qua minime distinxit.

Eodem modo rem hæc interpretatur est S. Thomas, hic q. 1. a. 1. ad 2. vbi ait. *Dicendum, quod diuersa ratio cognoscibilis diuersitatem scientiarum inducit. Eandem enim conclusionem demonstrant Astrologus & Naturalis; puta quod terra rotunda; sed Astrologus per medium mathematicum, id est, à materia abstractum, Naturalis autem per medium circa materiam consideratum.* Vbi vides, S. Thomam diuersam rationem cognoscibilis non explicare per conditionem nudam subiecti siue obiecti formalis quod; neque etiam per respectum ad habitum seu potentiam cognoscentem; sed ex medio, per quod elicitur assensus, quæ est ipsa ratio formalis obiectiua, vt dictum dub. præcedenti. De qua re bene etiam differit Franciscus Suarez disp. 1. Metaph. n. 12. & disp. 44. num. 64. & 68. Quod si abstractione ipsa nudè secundum se, siue ex parte subiecti & obiecti formalis Quod, siue ex parte principiorum seu mediorum spectemus, tunc illa, proprie non est ratio nec Quæ, nec sub qua, siue propter quæ, sed solus conditio concomitans vtriusque. Quo modo etiam Bañes hic q. 1. a. 3. dixit, *abstractionem non posse esse rationem formalem sub qua, nisi tantum ut conditionem.*

Assertio V. Neque in Theologia, neque in alijs scientijs op^o est alia ratione formali sub qua, diuersa à ratione formali Quæ, & propter quam, ad ipsos habitus specificandos: sed ratio specifica obiecti scibilis, specificantis habitum quemlibet, desumitur adæquatè, & constituitur ex ratione formali Quæ, & ratione formali obiectiua, quam adæquatè sumptas. Ita præter Gregorium de Valentia & Valquez loc. supra citatis, sentiunt etiam veteres Scholastici, qui communiter duplicem solum rationem formalem obiectiuam constituunt, videlicet vt Quæ, siue vt res, & vt Quæ siue propter quæ; & promiscuè nonnunquam vtramque; maxime vero rationem propter quam, vocant etiam rationem sub qua.

In specie verò ita docet S. Thomas in 3. dist. 33. q. 1. a. 1. quæstiunc. 1. vbi ait: *In speculatiuis diuersitas materia, secundum quod est determinabilis per diuersa media & principia, ex quibus est facilitas considerationis, facit diuersas scientias.* Et in 1. 2. q. 54. a. 2. ad 1. & 2. asserit, ea, quæ specie differunt, quatenus conueniunt in vna ratione cognoscibilis, pertinere ad vnum habitum cognoscentem; nimirum quando est eadè in vtriusque; cognoscendi ratio, eademque media siue principia; vt ibidem explicat. E contrario diuersam rationem cognoscibilis, desumptam ex diuersis principijs, inducere scientiarum diuersitatem, asserit hic 1. p. q. 1. a. 1. ad 2. vt paulo ante retulim⁹. Idè repetit. lib. 1. postter. lect. 15. 17. & 41. vbi fuse docet, materiale diuersitatem obiecti, non diuersificare habitum scientificum; sed formalem rationem scibilis, quæ

sumitur à principijs; eodemque modo & sensu loquitur etiam alibi: adeo vt proinde imeritò S. Thomas in eam sententiã adducatur, quasi is rationem sub qua distinxerit, à ratione formali Quæ, & propter quam, à quibus tamen illam ipse nunquam distinxit. Imo hic q. 1. a. 7. etiam ipsam obiecti Theologiæ rationem Quæ, nimirum *Deitatem* vocat rationem sub qua: *Omnia, inquit, pertractantur in sacra doctrina sub ratione Dei; vel quia sunt ipse Deus; vel quia habent ordinem ad Deum, vt ad principium suum &c.*

Eodem modo Capreolus q. 4. prolog. art. 5. concludit, ex sententiã S. Thomæ, quia etiam ipse sequitur, rationem scibilis, ex qua scientiæ specificantur, sumi ex medio, siue principio. Et licet Capreolus ibidè, præter rationem formalem Quæ, distinguat in obiecto duplicem rationem formalem ex parte ipsius medij, siue principij, videlicet rationem cognoscendi, & rationem cogniti; hæc tamen ipsa apud illum à priori re ipsa non distinguitur; sed est ipsa denominatio obiecti materialis ab illa priore ratione cognoscendi; v. g. intelligibile vel scibile, per tale vel tale medium: nec vpiam ille, si de terminis seu verbis etiam ipsius loquamur, rationem sub qua, à ratione per quam distinguit. Eodè modo loquitur Caietanus hic q. 1. a. 3. vbi licet rationem scibilitatis, vel abstractionis constituat, per rationem formalem sub qua, non tamè eam distinguit à ratione formali obiectiua Quæ, & propter quam; sed potius eam ad hæc ipsam docet pertinere, vt paulo antea respon. ad secundam obiectionem, ex Caietani verbis declarauimus.

Ratio vero generalis assertionis est. Quia ex parte obiecti, duo tantum formaliter & essentialiter continentur & requiruntur ad cognitionem; quibus etiam sufficienter specificantur & distinguuntur potentia & habitus cognoscitiui: nimirum obiectum, siue subiectum quod cognoscitur; quod spectat etiam ratio formalis Quæ, principaliter terminans potentiam aut habitus cognitionem; & Medium, quo cognoscitur; quæ est ipsa ratio formalis obiectiua, propter quam: siue hæc interim in abstracto concipiatur; siue in concreto; vt formaliter afficiens siue denominans obiectum Quod: & rursum siue hæc ratio sit adæquata & proxima, siue inadæquata & remota; per varie assignari posse, tã in Theologia, quã in alijs scientijs, satis dictum fuit dub. 1. Quæ ratione etiam nonnulli Doctores quandoque distinguunt rationem sub qua alicuius habitus, à ratione Quæ, vt hæc sit medium primarium & remotum, quo niritur assensus; illa mediū immediatū, & à priore quasi derivatū, vt superius de Albertino ante primam assertionem notauimus. Quanquam ad vitandas omnes æquiuocationes, & ne pro libitu quasi sermonem, & linguam in scientijs tradendis inducimus, nouasque loquendi regulas ac leges absque necessitate præscribamus; existimos nihil inter rationem formalem Quæ, siue propter quam, & sub qua distinguendum; cum ea distinctionis ratio, etiam si de verbis ipsis nudè loquamur, veteribus scriptoribus planè videatur fuisse incognita.

Et confirmatur assertio. Quia impossibile est, plures habitus specie diuersos assentiri eidem obiecto materiali, propter eandem, rationem formalem obiectiuam Quæ, siue

propter quam, adæquate sumptam, vt inductione patet.

Ratio verò specialis pro Theologia, cuius in assertione mentionē fecimus est, quòd nec S. Thomas vsquam alterius rationis formalis meminit, quā diuinę reuelationis obscure, vel reuelabilitatis; vt præcedenti dub. vidimus: & per hanc ipsam, ibidem declaratam, rationem formalem obiectiuam Qua, siue propter quam, Theologia sufficienter & adæquate distinguitur ab omnibus alijs habitibus. Nullus enim alius habitus, præter Theologiam supernaturalem in genere, assentitur conclusioni, propter assensum supernaturalem principij reuelati: nec vllus habitus præter Theologiam nostram, assentiri potest conclusioni, propter principium reuelatum, vt creditum fide diuina, seu propter ipsum assensum fidei circa principium reuelatum; vt eodem dub. præcedenti declarauimus.

11 Obijcitur; Visibile, audibile, tangibile, &c. constituunt rationem formalem obiecti visus, auditus, tactus, &c. ex communi sententia, apud Caietanum hic q. 1. a. 3. & alios Doctores; conuenienter ipsi etiam Aristoteli, lib. 2. de anima. text. 62. 63. & 66. & tamen nec sunt ratio formalis Quæ, nec ratio formalis Qua, siue propter quam. Nam ratio formalis obiectiuam Quæ visus est color vt color, in latissima significatione, prout etiam includit lumen; Ratio formalis Qua, siue propter quam, est lumen: Ergo visibile, est ratio quædam formalis obiecti visus sub qua, distincta ob vtraque ratione Quæ, & Qua, siue propter quam. Responderetur, visibile, audibile, &c. dupliciter accipi posse; primo quasi passiuè pro sola denominatione extrinseca à visu, auditu;

vt idem sit, quod posse videri, audiri; & hac ratione visibile, audibile, & similia nullo modo sunt ratio formalis obiecti, vt dictum assert. 3. Secundò accipi possunt actiuè, prout significant ipsam vel causalitatem, seu vim actiuam obiecti materialis, in quantum est non solum terminatum, sed motiuum potentie ad actum suum. Et hac ratione visibile, audibile, non aliter, quam de obiecto scibili ex Caietano supra diximus, includit duplicem rationem formalem obiecti visus, auditus, &c. nimirum rationem Quæ, & rationem Qua, siue propter quam; ac proinde nec hac quidem ratione constituunt peculiarem rationem formalem obiecti, distinctam à ratione Quæ & Qua, sed sunt ipsum obiectum formale adæquatum visus, auditus, constitutum ex ratione Qua & Quæ, in quantum est actiuum, seu motiuum potentie; vt satis declarat etiam ipsè Aristoteles lib. 2. de anima cit. text. 66.

Neque enim ipsa causalitas obiecti, in quantum est motiuum potentie ad actum, aliter potest explicari, quam tum ex parte rationis formalis Quæ, principaliter mouentis & terminantis actum: tum ex parte medijsiue modi, quo obiecti Quod mouet potentiam ad actum; siue nimirum mediantibus his vel illis speciebus, siue mediante hoc vel illo principio, seu lumine, &c. Et hac ratione etiam concedi potest, scibile, visibile, audibile, quæ talia &c. esse rationes formales obiectiuas, seu potius obiecta ipsa formalia, quibus habitus vel potentie distinguantur; quamuis idcirco minime dicantur rationem aliquam sub qua, distinctam à ratione formali Quæ & Qua, vt etiam supra ex Caietano hic q. 1. a. 3. retulimus. Atque hæc de obiecto Theologiæ satis.

QVÆSTIO IV.

De Proprietatibus, & attributis Theologiæ.

S. Thomas 1. p. q. 1. a. 3. 4. 5.

Resolvitur hæc quæstio quinque dubijs. I. Vtrum Theologia habitus sit naturalis & acquisitus, an supernaturalis & infusus. II. Vtrum Theologia sit vnus habitus, seu vna scientia, an verò plures. III. Vtrum Theologia sit scientia speculatiua, an practica. IV. Vtrum Theologia certitudine alij habitibus & scientijs naturalibus antecellat. V. Vtrum Theologia dignitate eosdem simpliciter superet.

DVBIVM I.

Vtrum Theologia habitus sit naturalis & acquisitus, an supernaturalis & infusus.

Ad S. Thom. 1. p. q. 1. a. 3.

Proprietates seu attributa Theologiæ, quædam sunt quasi transcendentiæ; alia magis propria; eademque vel absoluta, vel respectiua: de singulis breuiter & ordine dicendum. Inter attributa verò transcendentiæ, controuersum maximè est, an Theologia sit habitus naturalis & acquisitus, an vero supernaturalis & infusus; cuiusque dubitationis resolutio in primis dependet

ex ratio.